

Středoškolská odborná činnost 2005

Obor č.15

Teorie kultury, umění a umělecké tvorby

Hanácká svatba a svatební píseň

Jana Žáková

**Pod Kosířem 1
796 01 Prostějov**

**Gymnázium Jiřího Wolкера
Kollárova 3**

**796 01 Prostějov
okres Prostějov**

**Místo zpracování : Prostějov
Konzultant : PhDr. Alena Prudká**

Obsah

Poděkování	3
Metodika	5
Hanácký svatební kroj	7
Nevěsta	7
Ženich	9
Slovník pojmů	12
Hanácká lidová píseň	13
Svatba	15
Ohledy	15
Námluvy	15
Ohlášky	17
Zvaní na svatbu	17
Pondělí před svatbou	18
Úterý před svatebním obřadem	19
Svatební koláč	22
Vybírání na nevěstu a ženicha	23
Svatební hostina	24
Čepení nevěsty	25
Hospoda	26
Ve středu	27
Doznívání svatebního veselí	28
Anotace	30
Závěr	31
Použité zkratky	32
Prameny a literatura	33
Seznam obrazových příloh	35

Poděkování

Za spolupráci a pomoc při této práci bych chtěla poděkovat paní PhDr. Aleně Prudké,
paní PhDr. Michaele Kokojanové pracovnícím Muzea Prostějovska v Prostějově,
paní profesorce Janě Koutné, ing. Jitce Žákové, paní Věře Spunarové.

Úvod

Již od mateřské školy se zajímám o hanácký folklór. Dovedla mě k němu paní Flašarová, která vedla náš hanácký kroužek. V současnosti chodím do národopisného souboru Mánes. Z prováděných rekonstrukcí lidových zvyků a tanců mě zaujala realizace tradiční hanácké svatby. Zjistila jsem však, že mnoho lidí vůbec netuší, jak takový hanácký svatební kroj a svatební obřad se svými písněmi vypadá. Protože se zajímám i o lidovou hudbu, rozhodla jsem se toto téma zpracovat i po stránce písňové. Svatba je jedním z nejkrásnějších momentů v lidském životě, momentů, které by měly být uchovány. Proto jsem se tedy pokusila o rekonstrukci tradiční hanácké svatby. Myslím si, že by měla být také ona zachována ve vzpomínkách. Ale tento materiál by měl vést také k tomu, aby vše, co je spojené s tradiční hanáckou svatbou, mohlo být pořád živé prostřednictvím rekonstruovaných svatebních scének v hanáckých folklórních souborech. Touto prací bych chtěla vzdát hold hanáckému folklóru a věnovat ji k 60. letému výročí založení národopisného souboru Mánes.

Metodika

O hanáckém folklóru existuje mnoho literatury, ale velký problém byl s hledáním informací přímo o hanácké svatbě a o písních do ní zakomponovaných. Velkou pomoc mi při této práci poskytla paní PhDr. Alena Prudká, která mi pomáhala některé méně přístupné knihy s touto tematikou získat. Rozsáhlé informace jsem čerpala z Památek obce Záhlinic od Františka Skopalíka. Tato kniha byla hlavním zdrojem mé práce a posloužila mi jako podklad pro mé další bádání. Další zdroj informací jsem našla ve zpěvníku Lidové písně z Hané I., II., J. Poláčka, a také v práci F. Bartoše o Moravské svatbě. To však bylo ztíženo tím, že uvedené údaje platily pro celou Moravu a přímo o Hané se jednalo jen v několika odstavcích. Avšak zvyky, tradiční říkačky a písně jsou na celé Moravě propojeny. S drobnými odchylkami se vyskytují ve všech folklórních oblastech. Liší se například odchylkami v textu, nářečím nebo jinou melodií. V této knize jsem musela rozpoznávat i jemné nuance nářečí.

Velkým pomocníkem při této práci mi byla také paní PhDr. Michaela Kokojanová, historička Muzea Prostějovska v Prostějově, která mi poskytla fotografie z muzejního archivu v Prostějově. Při jejich výběru jsem se zaměřila hlavně na sváteční oblečení Hanáků a Hanaček, hanácké svatební koláče, provádění svatebních zvyků. Přístup k hanáckému svatebnímu kroji jsem měla zajištěný od folklórního souboru Mánes. Mnohé fotografie bych ráda předložila při obhajobě své práce. Pokus o rekonstrukci svatebního kroje byl velmi obtížný, protože je jen málo materiálů, ze kterých se dá čerpat, a i fotky nejsou v tomto ohledu přesné, protože na některých těchto fotografiích se lidé o rekonstrukci kroje pokoušeli. V době obnoveného zájmu o kraj (první vlna v 90. letech 19. století před velkou národopisnou výstavou, druhá po první světové válce na přelomu 20-30 let), kdy byl nedostatek pravých a z jednoho místa posbíraných krajů, byla snaha na svátky, svatby kroje shánět po různých hanáckých oblastech. Tím se pak často stávalo, že součásti kroje k sobě vůbec neseseděly. Ale hlavní bylo mít na sobě něco hanáckého. Proto se na některých dobových fotografiích vyskytují například ženy s šatkami na hlavách, ty se ale nosily o mnoho let dříve. Ale ani tradiční hanácké kroje nejsou přesně sestavené podle popisu. Oblečení se liší v každém regionu a co platí v jednom, nemusí platit v jiném. Totéž

platí i pro svatební obřady. Proto jsem zde uvedla jen hlavní prvky, které by na sobě svatebčané mít měli.

Hanácký svatební kroj

Nevěsta

Základem oděvu byla spodní suknice. Které se také říkalo *spodnica*, *trháčena*. Byla pověšena na ramena dvěma *trháčky*. Od toho se potom odvozuje její název. Na široký pás *trháčeny* řečeného *límeč* se oblékalo *oplečí*(*oplíčko*). To bylo vzadu bohatě vyšívané. Tato spodní část kroje je v samotném kroji velice viditelná, a proto se Hanačky snažily mít *oplíčko* co nejbohatěji vyšívané. Další důležitou částí jsou sukně. Původně byla jen jedna, ale postupem doby se jejich množství zvedlo až na 5. Byly to sukně sešité ze 7-8 půlek. Bílým sukním se říkalo *fěrtoch*. Na nich byla potom položena sukně barevná (většinou černá) - *šorec*, ta se ale ve svatebním kroji často nevyskytuje. Většinou byly použity jen sukně bílé. Dále se oblékaly *rukávce*. Podle, toho jak dlouhá byla košilka, zastrkávaly se pod *oplečí* nebo nechávaly nad ním. *Rukávce* byly z jemného plátna. Postupem doby se začaly škrobit a na konci 19. stol. a v první polovině 20. stol. se pod vlivem obnovy kroje začaly v krojích prosazovat i *rukávy* štípané, které do naší oblasti přešly zřejmě pod vlivem slováckých *rukávců* z okolí Uherského Hradiště. Byly velice složité na úpravu a nepraktické v době, kdy se kroj skutečně nosil. *Rukávy* byly podle oblastí zakončeny černě vyšívány *límečky* a na Kojetínsku navíc našasenými kanýrky - *taclemi*. *Zástěra – fěrtůšek* je také bohatě zdobena bílým protkaným vzorem. Je většinou z drahého transparentního materiálu se širokým bílým límcem. Přivazovala se vzadu mašlemi. Ke svrchním částem kroje patří *kordulka* neboli *živůtek*, *lajdlík*. Byla ušitá z barevného hedvábí, atlasu, damašku, brokátu. *Kordulka* měla výstřih do V. Byla zdobena stuhou *paterkou* – stuha zhotovená z hedvábných nití pěti barev. Za *paterkou* následovala zlatá nebo stříbrná *porta* (tvořena tenkým drátkem, který byl spleten do podélných vzorů – kovová krajka), které se říkalo *dracoun*. Vyskytovaly se také *kordulky lázové*, ty měly bílou základní půdu, *kordulky ketkové* – neměly zlaté či stříbrné nitky. Nevěsty nosily *kordulky* z brokátu *ornátke* nebo *zlatohlávke*. Na zádech *kordulky* jsou vyztužené nahoru otočené obloučky, za které se zachycuje mašle. Tyto obloučky se nazývají *faldečke*. Mašle byla vázána v pase nebo se zachycovala přes *faldečke*. Způsob vázání se lišil podle území a také podle tehdejší módy. Velmi obdivovanou součástí doplňků je *obojek – límeč, krézl*, obšíváný většinou vambereckou krajkou, která se někdy barvila šafránem nebo černou kávou.

I obojky se lišily podle oblastí, ale také podle událostí, ke kterým se nosily. Na Kojetínsku byly obojky širší, ale více ploché, postavené jako stuartovské límce. Kdežto okolo Prostějova a Olomouce byly spíše užší, ale zato bohatě seskládané nebo tvarované do hlubokých vln. Toto byly *obojky* slavnostní. Ty obyčejné pracovní byly spíš jednoduché plátěné pruhy, která byla částečně doplněny výšivkou nebo ponechány bez výšivek. Na hlavě měla nevěsta *pantlák*, též *korunu* nebo *vrkoč*. Byla to forma z tuhé lepenky - *prut* obložený tenkým žlutým plíškem, na němž byla připevněna zrcadélka, která měla obvykle srdíčkový či kruhový tvar. Kolem zrcadélek byly perly barvy zlaté nebo stříbrné, ale také vkusné ozdůbky z tenkých drátků. Spodní hrana, která přiléhala k čelu, byla zdobena okrouhlými plíšky penízkovými. K horní hraně *pantléku* byla připojena ozdoba z červených pentlí (původně se jí říkalo *pantlák*, pak ale název přešel na celý tento úbor), zvláštním způsobem skládaných, jejichž smyčky splývaly vzadu bohatě dolů – až půl metru. Červená barva měla zvláštní význam jako ochrana před škodlivými vlivy. Symbolizovala štěstí, hojnost, ale byla vnímána také jako prvek erotický. Na výzdobu *pantléku* se spotřebovalo až 20 m pentlí. Celou hořejší plochu vyplňoval věneček, v němž byly nejčastěji napodobené plané růže, sedmikrásky a jiné květiny. Původně byl prut vysoký asi jen 3 – 4 centimetry a celý *pantlák* méně zdobený. Česaly se pod něho vlasy do drdolu spleteného z 6 až 8 pramenů, který byl podložen *vrkočem* – pletencem ze zelených hedvábných nití. Další součástí oděvu byla *úvodnice* neboli *úvodová chůvka*. Byl to pruh látky dlouhé asi 2 metry až 2,5 metru, široký přes jeden metr. Složenou *úvodnici* si nevěsta přehodila přes ruce nebo jí ji přehodila starší družička nebo kmotra, když šla nevěsta od oltáře. *Úvodnice* byla vyrobena ze dvou kusů látky podélně sešitých nebo spojených výšivkou. U starších *úvodnic* byla výšivka krémová, později se barva stávala sytější až k barvě žluté. Rohové motivy byly vyšívány černou (tmavohnědou) výšivkou. Kromě hlavního pruhu bylo po stranách zdobena pruhy doprovodnými. Typickým prvkem pro Hanou je vlnovka na doprovodném nebo ve středním pruhu. Motivy výšivky byly převážně rostlinné a měly svůj základ v renesanci. Nejčastější je motiv jablka, věnečku, plátkového květu, tulipánu, srdce. Při vytváření malých lístků se obvykle užívalo smykování místo šikmého plochého stehu. Krásu výšivky zvyšuje dělení plochého stehu. Tmavohnědá výšivka se objevila až dodatečně, vblednutím černé výšivky. Výšivka se skládá z velkého kruhového motivu květu, věnečku nebo ze zkomolených písmen

zjednodušených až v tzv. plot – způsobených analfabetismem vyšíváček. Tmavá výšivka je dole v pravém úhlu zakončena kyticí, velice často trojkvětou. Pozdní *úvodnicové* výšivky bylo vlastně už díly spíše sériovými. Nebyly zde použity nové metody a velice často se opakují stejné postupy. Ke svátečnímu oblečení také patří sváteční punčochy, které byly původně červené nebo modré, později však všude jen bílé. Boty byly nízké lakované s přezkou a jazykem. K ženskému kroji patřil také kabátek neboli *marinka* nebo *flanérka*, a také *kožíšek*. (O.P.I.č.1), (O.P.I.č.2), (O.P.I.č.3), (O.P.I.č.4), (O.P.I.č.5), (O.P.I.č.6)

Ženich

Základní součástí oděvu mužského byla košile. Byla vyrobená z bílého konopného plátna obvykle ze začátku nošení drsného. Proto ji někdy „onosil“ jako první pacholek nebo nejstarší syn a potom teprve hospodář. Pro slavnostní příležitosti si ale oblékali košili tzv. *tenčici*, která byla ušitá z jemného plátna. Tato košile měla vyšívané *límečky* na rukávech a u krku. Vyšíváno se černým hedvábím nebo bavlnou. Košile se zavazovala u krku na mašle, které byly také často vyšívány. Po krátký čas se na Hané drželo také zapínání na knoflíčky, to ale po čase vymizelo. V zimě muži nosili okolo krku zavázaný černý šátek - vlivem biedermeierovské módy. Další součástí slavnostního oděvu byla *kordulka*, zvaná stejně jako u kroje ženského *lajdlík*, *frydka* nebo *vesta*. Ta byla barvy černé, zelené nebo méně modré, velmi bohatě vyšívaná. Výšivka byla okolo ramen, kolem kapes, krku a dolního okraje zad a na rozparcích. Převládají zde rostlinné motivy a vyšíváno se barevným hedvábím, ale barevnost byla rozlišná podle krojových oblastí. Výšivka byla po celé délce předních částí *kordulky*. Nosila se většinou rozepnutá, jen na Kroměřížsku se nosila zapnutá v předu na háček – *haklék*, to u ženatých, u svobodných na červenou pentličku. V této oblasti se také nosily *kordulky* poněkud delší než v blaňácké oblasti. Kalhoty též *gatě* se dříve nosily dlouhé až po kotníky – říkalo se jim *drlavice*. Podle pana Skopalíka se užívaly na Holešovsku také jako spodní kalhoty. Většinou měly tyto *gatě* široké, baňaté nohavice a jejich sváteční podoba bylo kožená. Postupem doby, a také vlivem změny módy podléhaly zkracování. Ale také jiným módním změnám například se o něco zúžily nebo ještě více nabraly na rásnosti (toto v kroměřížsko – kojetínské oblasti). Od této doby můžeme pozorovat i barevné změny. Začaly se nosit kalhoty žluté – *žlutice* a

červené – *červenice*. Nošení těchto barevných odstínů bylo různé v jednotlivých vesnicích. *Žlutice* ale většinou nosili starší sousedé, fojti, stařečci a *červenice* mladší chlapani. Někde také bylo nošení koženic dělítkem sociálním. Nižší vrstvy nosily koženice žluté a vyšší červené. Kalhoty jsou všity nahoře do límce. Dole se zavazují koženými řemínky. Na přední části kalhot byl poklopec, též *dvírečka*, *laci*, *bránka*. Na blaťáckých koženících bývá výšivka na poklopci a jen někdy na lemu kapes. Vzory jsou většinou rostlinné a vícebarevné. Na Holešovsku je výšivka zase jen na bočních švech. Baňaté *gatě* byly vyšívány opět na bočních švech, ale také vpředu dolů k rozkroku. Další součástí kroje, která doplňovala kalhoty, byla *viléčka* – *veléčka*, *podléčka*. Vyplňovala místo mezi spodním okrajem kalhot a obuví. Byly to většinou bílé a bohatě vyšívané části punčoch, které se navlékaly u kotníků a sahaly až nad kolena. *Viléčka* nenosili *žluťáci* z toho důvodu, že jejich nohavice končily přímo v botách. *Gatě* byly také uchyceny pásem. Původně nosili Hanáci pás jen za účelem přidržování kalhot, ale později se vlastně stal ozdobou mužského kroje. Pásky byly velmi široké, někdy až 15 centimetrů, vyšívané měděnými plíšky nebo řemínky a hedvábím, s postupem doby přišly do módy i výšivky s rostlinným motivem, vyšívané pavím perem. Pásky se nosily jen pro zvláštní příležitosti, jako byla neděle, svátek a také svatba. Boty nosili Hanáci původně nízké, pod vlivem módy městské, ale pak přešli na vysoké holinky. Ty se krajově různily. Někde byly vpředu vykrojené, jinde zase vpředu zvýšené, někde měly *faldečky* (záhyby – boty potom vypadají jako vroubkované), jinde zase střípce na přední straně bot, boty se širokými lýtky. Mladí nosili většinou boty z měkké kůže tzv. *měky*, a ženatí tzv. *tvrdy*. Na hlavě se obvykle nosil klobouk, ten byl také velice krajově rozrůzněným prvkem a často podléhal módním změnám. Nosily se klobouky s rovnou střechou, zdobené chlupatou zelenou šňůrkou *housenkou* nebo barevnými mašlemi, klobouky podobné nízkým cylindrům, nebo také vysoké s úzkou střechou, okraje klobouku byly většinou zvednuty směrem nahoru. Na klobouk se připevňovaly pentle. Ty mohli nosit jen svobodní mládenci nebo také ženich při svatbě. Ale ženatým již toto právo nepříslušelo. Klobouky se zdobily také barevnými plíšky a dokonce i pštrosími pery. V zimě se nosily čepice, jejichž původním účelem byla ochrana před zimou, ale později se, jako většina částí kroje, staly spíše ozdobou. Při svatebních obřadech nebo svátcích se také dříve nosila *župica*. Byla to delší košile z černého sukna. K součástem mužského kroje patří také pláště, kožichy, kabátce. Sloužily pro parádu, ale také hlavně pro zahřátí.

Svatebním doplňkem mužského kroje je zástěra. Oblékal si ji ženich a jeho družbové. Byly to vlastně ženské *fěrtušky*, zapůjčované od družiček. Původně sloužily k praktickému účelu. Měly uchránit koženice před poničením, když družbové obsluhovali u stolu. Ale později už vystupovaly jako symbol plodnosti. Ženich si uvazoval červený lipský šátek. Ten byl uvázaný od pravého ramene k levé kyčli, a sloužil i při dalším svatebním obřadu, a to, při převážení peřin jako prapor ženicha. Zvláštní význam mělo při svatbě také to, že se první družička a první družba oblékli do stejného oblečení jako ženich a nevěsta. To mělo prý zmást všechny zlé síly.

(O.P.I.č.6), (O.P.I.č.7)

Slovník pojmů

Červenice - červené kalhoty
Drlavice - kalhoty dlouhé až po kotníky
Dracoun – kovová krajka
Dvirečka – pokolopec u pánských kalhot
Faldečke – záhyby, jak na ženské kordulce, tak u mužských bot
Fěrtoch – svrchní sukně
Fěrtůšek - zástěra
Gatě - kalhoty
Haklák – háček u mužských košil
Housenka – chlupatá šňůrka
Kordulka – vestička, svrchní část ženského kroje
Límečky – nášivky u ženského kroje například na rukávech
Měky – typ bot (z měkké kůže)
Obojek – límec okolo krku u ženského kroje
Oplečí – nahrazovalo šněrovačku, vyšívaná část kroje
Pantlák – slavnostní ozdoba hlavy nevěsty
Paterka – stuha pěti barev
Prut – forma z tuhé lepenky s ozdobami na nevěstině hlavě
Rukávce – košila s rukávy
Spodnica – spodní sukně
Šorec – svrchní tmavá sukně
Tenčice – tenká košile
Trháčky – háčky, na které se připevňovala spodnice
Tvrdy – typ bot (z tvrdé kůže)
Úvodnice – doplněk nevěsty, obřadní plachta
Vilěčka – bílé punčochy mezi koncem kalhot a boty
Vrkoč – pletenec ze zelených nití, který se umísťuje pod účes a pantlák
Župica – delší košile z černého sukna

Hanácká lidová píseň

Velmi podstatnou součástí všech hanáckých slavností je i hanácká píseň. Výrazným rysem hanáckých písní je jejich tempo. To bývá většinou pomalejší, uvážené, místy však dochází k jeho zrychlení. Toto může být obzvláště patrné v písních tanečních, tam rytmus přechází z pomalejšího tempa do tempa živějšího. Mírné tempo odpovídá povaze Hanáků, ale také jejich krojům, ve kterých by se pro jejich bohatost velmi rychlé tance tančily jen stěží. Písně se zpívaly většinou jednohlasně. Dvojhlasem zpívaly dívky písně milostné. Vícehlasy (trojhlas a čtyřhlas) se vyskytovaly jen zřídka. Písně se tradovaly v ústním podání, ale na zachování jejich dřívějších forem měla vliv hlavně lidová hudba („mozeke“). Ta měla za úkol uchovat pravé znění a funkci písně, hlavně u písní obřadních. Lidová muzika se skládala původně jen z jedné houslí, dále následovaly jedny nebo dvojce housle druhé, basa, klarinety (až v období baroka, předtím byly hojně užívané flétny) jen málo často se užívalo cimbálu, ten byl zřejmě převzat z lidové hudby Slováků a Valašska. Později se s nástupem plechových nástrojů z muziky stávaly malé orchestry tzv. „štréčové mozeke“. Z důvodu nárůstu počtu hudebníků byl zpěv hudbou přehlušen, takže se písně nezpívaly celé jako dřív, ale jen vykřikovaly jejich úvodní části. Velice oblíbené byly písně o jednotlivých řemeslech. Na tyto písně se většinou tančily odpovídající tance, které měly vesele vykreslit některé stinné stránky těchto řemesel. Vznikly tak například tance jako „Kréčovská“. Velkým přínosem pro rozvoj lidové hudby byly také rodinné slavnosti, například svatby. Při těchto slavnostech mnohdy vznikaly písně nové, které skládali obyčejní lidé. Písně se také mohly přenášet z jiných oblastí, protože tyto slavnosti mohli navštívit i lidé z jiných nářečových oblastí, od kterých byl potom nápěv v pozměněné formě převzat. Důležité ale bylo, aby se píseň uchytila přímo mezi lidmi a začala se pravidelně zpívat. Takt hanácké písně je většinou $\frac{3}{4}$, ale také někdy zúžený do podoby $\frac{6}{8}$. Tančily se tedy především polky a valčíky. Rozsah jejich nápěvů jen zřídka sahá přes jednu oktávu. Podle písňové stavby se hanácké písně dělí na písně jednodílné, s jedním hudebním motivem, dvoudílné s dvěma hudebními motivy nebo také písně vícedílné s několika melodickými částmi. Nakonec bych chtěla uvést písně nepravidelné, která se od ostatních liší opakováním některé části písně. Nápěvy tvoří většinou jednoduché a pravidelné fráze. Jejich obsah tvoří většinou pravdivý život lidí, se zaměřením na sociální

významné okamžiky jejich života. Tak vznikaly písně vojenské, milostné, svatební, ukolébavky, přástkové, hodové. Mnohdy se také písně inspirovaly významnými událostmi v životě obce nebo města. Oblast Hané náleží k typu písně instrumentální oproti typu vokálnímu, hojně používanému na Slovensku. Dokáže nás však unést svojí líbivostí.[14], [15]

Svatba

Svatba se na Hané slavila vždy velmi nákladně a co nejslavněji. Na začátek by se mělo připomenout, že hanácká svatba byla také v minulosti velmi ovlivňována tradicemi. Vše se řídilo hlavně náboženskými zvyklostmi. Konání svatby nevyjímaje. Bylo proti náboženskému přesvědčení svatbu konat v období adventu nebo v období půstu. Doba svatebního obřadu byla také ovlivněna dalšími faktory, jako byly polní práce, roční období a nebo také některé pověry – „v máji na máry“. To poslední se dodržuje, i když už ne tak často, dodnes. Nejvíce se svatby konaly po žních po ukončení polních prací nebo v období masopustu. Sňatky se uzavíraly nejčastěji v úterý, méně často v pondělí, neděli nebo ve středu. A jinak jen zcela ojediněle v jiný den týdne. Slavily se velice často 2 dny, ale mohl to být dokonce až týden. Důležitými lidmi při svatebním veselí byli ženich a nevěsta, rodiče ženicha a nevěsty, svědkové (těmi bývali většinou kmotrové) a družbové, družičky. První družba je pořadatelem všeho veselí, zve hosty na svatbu, mluvčí ženicha a nevěsty, řečník. Družbů a družiček bývá na Hané 8 až 15 párů.

Ohledy

Tento název se odvozuje od slova ohlédnout se nebo poohlédnout se. Vyjadřuje tak činnost mládence, který se chce oženit. Většinou se poohlížel po děvčatech ze své vesnice, ale také vesnic sousedních.

Námluvy

Tím, kdo měl sňatek smluvit byl družba. Většinou používal ve svých řečech různých narážek nebo alegorií, aby měl v případě neúspěchu usnadněný ústup. Námluvy bývaly pravidelně ve čtvrtek večer. Konaly se v domě rodičů nevěsty. Pozvali se nejblížejší příbuzní z obou stran, přátelé a nejblížejší sousedé. Když byl ženich z téže dědiny přišel, obvykle na námluvy pěšky, když byl ale přespolní, přijel ze svým příbuzenstvem na voze, který táhlo čtyřspřeží. Do světnice nejprve vstoupil družba ženichův. A ženich se svou družinou zůstal stát v síni. Na úvod družba pronesl uvítací řeč pro rodiče nevěsty a všechny její sezvané příbuzné. Bylo zvykem, že družba pronášel řeč ve spisovném jazyce bez prvků nářečí. Žádal o povolení vstupu

ženicha do světnice. Když mu byl vstup povolen, začal družba další část proslovů. Ty byly velice často vázány na náboženství, používaly se především příběhy Adama a Evy nebo hledání nevěsty pro Izáka. K tomu potom jen družba dodal: „*Tak i my jsme přišli do domu tohoto, abychom vyhledali nevěstu pro mládence, který mezi (za) námi stojí, a taky my neokusíme ani pokrmu ani nápoje v domě tomto, dokud nebude tomuto našemu přání vyhověno!*“ [18, str. 30]. Dalšími rozhovory byly dány podmínky sňatku ze strany ženichovy, a poté ze strany nevěstiny. Jednalo se zvláště o velikosti věna nevěsty, přínosu ženicha do manželství. Projednalo se odstoupení gruntu a výminek pro odstupující rodiče a jiné členy domácnosti, případně další závazky. Nevěsta na Hané dostávala věnem v první polovině 19. stol., pokud se vdávala na podsedeck, 400 zlatých, a pokud na grunt, 1200 zlatých šajnů. Výše věna se ale časem zvyšovala. Velice často přinášela do sňatku i jeden nebo dva kusy dobytka, a také několik kusů šatů a peřin. Uvádím zde i kousek ze svatební řeči. Jedná se v ní o přijetí nabídky k sňatku. Ze strany nevěstiny – družba vyřizuje vzkaz ženichovi: „*Jakož, pane bratře, pan otec s pány přáteli a s právem poctivým vaší řeči dobře vyrozuměli, zase vám v krátkosti odpověď dáti poručily. Tak jako ten poctivý mladý ženich jeho dcerku zamiloval a jak při panu otci a mateři všecko šťastně obdržel, to že jak rodičům, tak i všem pánům přátelům v čerstvé paměti zůstává, a také dnešní den dovolili, abyste k svatebním smlouvám přípuštění byli, aby ta mladá nevěsta tomu mladému ženichovi od otce a matky dána byla, k tomu se přiznali. Však ale dříve, než by se to stalo, a ta panna mladá nevěsta tomu mladému ženichovi dána byla, jakým pak by způsobem ji zaopatření chtěl, že by rád věděl otec této mladé nevěsty, zdaliž by ji za děvku anebo za kuchařku anebo za věrnou manželku pojítí chtěl? Což když od pana ženicha skrze vás, pane bratře, bude oznámeno, že na tom bude přestáno, že chce pan otec vaší věci zadosť učiniti a svou milou dcerku tomu mladému ženichovi k stavu manželskému propustiti. To mám poručeno vám v krátkosti oznámit.*“ [1, str. 11]. Když byly dohodnuty všechny podmínky, přistoupilo se k napsání svatební smlouvy. Ty bývaly zprvu krátké, velmi výstižně psané, později více propracované. Do textů smluv pronikaly postupně úseky promluv při námluvách ohledně majetku. Jsou zde uvedeny poměry obou snoubenců po svatbě, jejich vztahem k rodinám a rodičům, popřípadě i výši věna, náklady na svatbu. Občas se ale také stávalo, že se obě strany na námluvách vůbec nedomluvily, ale to jen velmi zřídka. Když byly smlouvy uzavřeny, dávala prý nevěsta ženichovi rozmarýn

položený na talířku, to aby mu prý vždy až do smrti voněla, a ještě vyšívaný šátek. Ten měl být symbolem věčné lásky ve stavu manželském. Po námluvách následovala večeře. V bohatších rodinách měli nejprve „polívku lukšovou“ (nudlovou), pak na stůl přinesla hospodyně hrnec s omáčkou, ve které bylo nakrájené na kousíčky maso. Hosté si v tomto hrnci máčeli chleba a lovili maso. Druhým chodem bylo zelí a klobáska nebo uzené maso. K tomuto jídlu pili nejčastěji pivo. Po hlavním jídlu se nanesly na stůl hanácké koláče. Hosté je potom dostali na výslužku a k nim ještě kus hovězí pečeně s kmínem. V pátek se potom jezdilo k vyjednávání na vrchnostenském úřadě. Vyjednávat jeli ženich, nevěsta, rodiče a nejbližší příbuzní a také fojt a pudmistr.

Ohlášky

Ohlašování svatby. Nevěsta a ženich si v této době vybírají své družičky a družby. Obvykle ale tuto starost převezme za nevěstu hlavní družba. Ten musel velmi často prosit rodiče družbů, ale hlavně družiček o jejich propůjčení na svatební veselí.

„Vzácní a vážení rodičové! Jest vám dobře povědomo, že při sňatku svatebním pro radost a vyprovázení panny nevěsty i také krásných panen a družiček potřebí jest. Abyste za takovou družičku, svou nejmilejší dcerušku propustili, panna nevěsta a její nejmilejší rodiče poníženou žádost mně přednésti poručili. Což já s uctivostí opakujíc spolu a těmito zde přítomnými mládenci za to s důvěrností žádáme.“ [1, str.14].

Někdy ale také zvali družičky, které jim účast na svatebním veselí přislíbily, až ráno před svatebním obřadem.

Zvaní na svatbu

Byla to doba přípravy na svatbu. Zvávalo se obvykle vícekrát, protože bylo zvykem, aby se dal pozvaný hodně prosit. Zvalo se obvykle v neděli před svatbou. Nevěsta od pozvaných dostávala výslužku „na čepec“ a ženich „na kolíbku“. Zvaní obvykle vykonával jako první starší družba a za ním teprve přišel ženich a poté nevěsta (když byli ze stejné vesnice). Družbů chodilo na Hané 3 až 7. Družba většinou zval takto *„Nemějte nám za zlý páni hospodáři, že sme do vašeho ctěného příbytku vstópili,*

Vám se neopověděli, však pak v dobrém! Zkazuje Vám náš pan mladé ženich s jeho paní mladó nevěstó šťastné a dobré večír pověděti, já pak starší mládenec na místě jejich, abyste se za ně nestyděli a, dále pán Bůh, v óteré je do chrámu Páně doprovodili. Šak oni neodepirajó, ale připovídajó, že dyby Vám taková potřeba nastala, že byste své synáčky ženili nebo dcerušky vdávali, že se Vám chcó ve všem dobrém odměniti, pakli ne vám, tož vašim dětem, ne-li vašim dětem, tož vašim přátelům a dyby to jináč nemohlo býti, chcó do chrámu Páně choditi a za vás se modliti, aby vám dal Pámbu zdraví a štěstí a po smrti království nebeský. Pochválen bud' Ježíš Kristus!"[18, str. 33]. Délky promluv se upravovaly podle místních poměrů a svými délkami se velice různily. Během jejich přednesu se je snažili všichni lidé okolo zmást, skákali jim do řeči, vyptávali se na ženicha a nevěstu, na to, co dělají atd. Podávali jim chleba, ale místo nože jim podávali vařeku. Kdyby se nechal zmást, utržil by si družba velkou ostudu, proto neodpovídal na otázky a povídal jen to své. Po těchto prosloveh hospodyně přinesla chléb a skutečný nůž a nabídla družbům, aby si ukrojili. Ti ukrojený krajíc pečlivě schovali a předali až doma nevěstě. Byl to takový příslib, že se svatby zúčastní. A pro nevěstu přání, aby jí nesly slepice. Po chvíli za družbami přišla nevěsta nebo ženich a zvali na svatbu těmito slovy: „*Tatíček a maměnka skazujó vás pozdravovat a prosijó vás a já vás taky pěkně prosím, abyste se za nás nestyděli a na tu našu svatbu se vypravili!*"[18, str. 33].

Pondělí před svatbou

Hosté pozvaní na svatbu většinou v tento den posílali nevěstě svatební dary. Obvykle se posílaly suroviny na následující svatební hostinu – slepice, vejce sýr tvaroh, pšenici, žito nebo také máslo. Matka nevěstina jim pak jako poděkování poslala ještě týž den napečené koláče. V pondělí vrcholí přípravy na svatbu. Hospodyně pečou koláče a chystají další pohoštění. Navečer potom přišli hudebníci a vyhrávali před stavením nejprve ženichovi potom nevěstě dále u staršího družby, starší družičky. Hráli po 4 až 6 kusech před každým stavením. A tomuto vyhrávání se říkalo zastaveníčko „štrandle“. Při této příležitosti se vždy dobře bavila celá vesnice.

Úterý před svatebním obřadem

Ve svatební den ráno ještě otec ženichův i nevěstin chodili sami zvát hosty, aby nezapomněli a na zmíněnou hodinu se do kostela dostavili. Když se hosté sešli do domu, kde se svatba konala, byla jim k snídani nabídnuta pivní polévka nebo chlazené pivo, kousek chleba a vdolečky. Kořalka se pila zatím jen okrajově. Po snídani se jal děkovat ženich svým rodičům za to, že ho tak pěkně vychovali a jestli je někdy urazil svojí neposlušností, aby mu to teď odpustili. Poté dostane od rodičů požehnání. Družba potom požádá o doprovod ženicha k nevěstě. Když byla nevěsta mimo dědinu, jezdili pro ni s povozy a koňmi, ale poté se tento zvyk přenesl částečně i na vesnice domácí. Před domem stály vozy pro svatební hosty.

Povoz pro hosty byl po stranách ohraničen dřevěnými fošnami. Povoz pro nevěstu byl žebříňákový. Bylo do něho zapřaženo 6 koní, kteří byli krásně vyzdobeni. Jen pro tuto událost jim byly sestrojeny speciální šíry, které byly olemovány červeným sukmem. Přezky byly mosazné, na hlavě měli připevněná červené vyšívané sukýnko. Na uzdě byly připevněny červené chocholky vyrobené z peří, říkalo se jim „ferdpuše“ (zřejmě z německého s Pferd - kůň). A koně měli do ohonů zapleteny červené mašle. Další koně byly také slavnostně vyzdobeni. Koně pro ženicha a družby byly ještě navíc vyzdobeni červeným nebo bílým květovaným lipským šátkem, ten měli připevněný na prsou. Šátky byly bohatě zdobeny růžemi z pentlí. Jezdci byli opásáni bílými zástěrami. V předu průvodu jeli dva družbové, za nimi vůz pro nevěstu a potom teprve ženich s další skupinkou družbů. Když povozy vyjízděly z dědiny, dívky z vesnice jim zatahovaly cestu. Byl to trest za to, že si ženich nevybral za nevěstu některou z nich. Když přijeli do vesnice, kde nevěsta bydlela, chasa je zvala slovy: *„Vítáme pana ženicha i s jeho příbuznými. Kterak vy jste se opovážili vjet do naší obce, v nichž je pěkná zahrádka a v té zahrádce je pěkná štěpnice. My jsme si sní takovou práci dali, svýma rukama jsme ji zalevali a dobře opatrovali. Vy byste nám ji chtěli utrhnout? Kdo chce tu štěpnici utrhnouti, musí ji dobře zaplatit. Dáte nám za ni bečku piva . Když nebude bečka piva, bude bečka vína. Když nebude bečka vína, bude kapka kořalky pro naše chasníky.“*[9, str.13] Po odevzdání výkupného ženich přijel k domu nevěsty. Před domem stály ženy s putnami vápna a dělaly, jakoby bílily stavení. „Co již u nás chcete? Vždyť ještě nemáme uklizeno. U dveří musel ženich

hodně bušit a prosit, aby mu otevřeli. Když pověděl, že si jde pro nevěstu, tak mu odvětili, že žádné takové nemají. Když se ale pořád nenechal odbýt, vyšla ze dveří starší žena s dítětem převlečená za nevěstu^(O.P.I.č.8). Prý, že ona je ta pravá a že by si měl vzít ji. Když ženich pořád nepřestával prosit o pravou nevěstu, byly konečně jeho prosby vyslyšeny a on byl vpuštěn i se svou družinou dovnitř. Jinde se zpívala před domem píseň Pochválen bož Ježíš Kristus^(O.P.II.č.1). Tuto píseň zpíval družba. Družba se optal, jestli je to ten dům, kde před krátkým časem svatbu sjednali, jestli ona a její rodiče se sňatkem pořád souhlasí? Když prohlásili dům za správný a trvalý rozhodnutí, přišla nevěsta a podala všem ruku na přivítanou. Poté následovalo odprošení nevěsty. Družba zavolal rodiče nevěsty, a potom nevěstu a ženicha. Družba kázal, jak se mají k sobě navzájem chovat, jak rodiče v uctivosti mít. Potom nevěstu pobídl, aby se odprosila rodičům. Svatební píseň Aj ptajó se ptajó^(O.P.II.č.2). Nevěsta potom poklekla před otce a odprošovala se: „*Tatičku milé, prosím vás pro Boha, pro panenku Marii a pro všechny boží svaté, lesí sem vás kdy v čem rozhněvala, alebo vám ubléžila, odpusťte mi to!*“ [18, str. 35-36]. Toto zopakuje ještě třikrát a poté ještě před maminkou. A pak prosila ještě dále. „*Tatičku, maměnko! Prosím Vás, nezapomeňte na mne, kdyby se mi zle vedlo, a déte mi své požehnání.*“ *Otec i matka požehnají dceru se slovy. „Požehné ti Bůh otec, Bůh syn a Bůh duch svatý, amen!*“ [18, str.36]. Na to poklekne ženich a praví : „*Tatičku a maměnko, děkuju Vám, že ste pro mne Vašu cerušku vychovali, zaplať Vám to Pán Bůh.*“ [18, str.36]. A políbí ruku svým novým rodičům. Nevěsta pak ještě odprosí všechny přítomné, jestli někomu v minulosti ublížila, aby jí to odpustil. Před odchodem do kostela se v domě nevěsty zpívá píseň Pod sem, Andulko, má milá^(O.P.II.č.3) nebo pobídku Sedé na vuz^(O.P.II.č.4) nebo, když bylo rozhodnuto, že se nevěsta po svatbě odstěhuje do domu ženicha, zpívala se píseň S pánembohem okynečko^(O.P.II.č.5) nebo Aj lito, lito^(O.P.II.č.6), Lito je mě, má matičko^(O.P.II.č.7), Smotno je mě tesklevo^(O.P.II.č.8), avšak nejdojemnější písní bylo Lóčení, lóčení^(O.P.II.č.9), které se s obměnou textu zpívalo i na svatební hostině . V těchto písních většinou nevěsta lituje svého odchodu od rodičů. Když byla nevěsta sirotkem, tak vzpomínala v písni na své rodiče, byly to například písně: Jaky je to nebe^(O.P.II.č.10), Kerchove, kerchove^(O.P.II.č.11). Když nebylo ve vesnici kde bydle nevěsta kostel, jelo se na zdavky vozy, které přivezl již prve ženich. Na žebříňák, který byl připraven pro nevěstu si nastoupily družičky a do středu mezi sebe ji vzaly^{(O.P.I.č.9), (O.P.I.č.10)}. Po cestě do

kostela ji potom všichni zpívali píseň *Jož mó miló do kostela vedó* (tuto uvádím ve dvou zněních z toho důvodu rozlišnosti nářečových oblastí) ^{(O.P.II.č.12), (O.P.II.č.13)} nebo . Když se povozy daly do pohybu, tak je na některém příhodném místě ve vesnici, zalikovali zase chlapani z nevěstiny vesnice, za to, že jim ženich odváží jejich nevěstu. Když měla nevěsta vejít do kostela a jít k oltáři, loučila se s ní starší družička písni: *Slešela sem, kamarádko* (ve dvou verzích) ^(O.P.II.č.14), nebo se loučily všechny družičky s písni *Husy, bíly husy, vysoko letite* ^(O.P.II.č.16). Před vchodem ^(O.P.I.č.11) do kostela se také někdy zpívalo *Či je to svajbička* ^(O.P.II.č.17) ? Při příchodu do kostela žádala obvykle nevěsta po ženichovi peníz. Ten se jí ho ale zdráhal dát, protože pak by jí prý musel celý život poslouchat. Během obřadu je rozšířen zvyk pokládání rozmarýnových věnců na hlavu nevěsty a ženicha. Po skončení obřadu byly tyto věnečky jim zase z hlav sňaty. Pokud nevěsta byla již poskvrněná, měla ve věnečku zapleteného něco černého nebo měla věneček ze slámy. Později na svatební hostině musela čelit také mnohým, většinou dosti obhroublým narážkám na svoji poctivost. Po obřadu se průvod vypravil směrem do domu ženichova. Když vyšla nevěsta z kostela, hodila jí některá stařenka pod nohy rozbitý džbán. Když ho nevěsta překročila, znamenalo to, že bude špatná hospodyně, když ale střepy sesbírala, znamenalo to, že bude hospodyně dobrou. Dále byly rozšířeny ještě další předpovědi. Když nevěsta ve svatební den plakala, měla se celý zbytek života smát, když se ale usmívala, tak byla zbytek života smutná. Když jela nevěsta ze zdavek a potkala stařenu, říkalo se, že bude celý život nešťastná, když však potkala mladou dívku, mělo jí to přinést po celý život štěstí. Když poté vyrazili domů, vůz s nevěstou a družičkami zastavil ještě na půli cesty, vozká slezl dolů a začal vybírat od nevěsty a družiček na bič a na úhradu výzdoby koní svých. Potom se průvod opět pohnul, jen se z něho odtrhli dva družbové, kteří jeli do domu nevěsty pro svatební koláč. Velmi oblíbeným zvykem bylo zalikování prováděné starými „babami“. „Baby“ začínaly obvykle takto: *„Chtěla sem vědět, ešle se vdám, bode – le to sedlák nebo pán. Vešla sem na zvěde k zahrádce, odkud' štěkot psa, odkud se ozve. Ozval se pséček na čekané, dostala Anežka može z Malé Hané. Nebel to pán z města ve frako, ani šohajček ze statko.*“ [17, str.3]. Takto obvykle říkaly, ale jen místa a jména se prohodila. Když už potom ženy viděly, že se svatební průvod blíží, tak začaly zpívat písničku a průvod zalikovaly ^{(O.P.I.č.12), (O.P.I.č.13)}. *„ Jož nése nevěsta, jož se paňmáma, vedeš si pantáto v červeným kabáto. Štěstí ať přeje, drožka se směje, že svajbo*

omlivila a nevěsta se vdala. [17, str.3]. Stojí za povšimnutí, že se v písni místo o družbovi zpívá o družičce. Potom podaly „baby“ ženichovi a nevěstě kořalku a nabídly cukroví a nevěsta s ženichem jim za to dali peníze. Když při zalikování vybraly „baby“ moc peněz, uspořádaly muziku tak zvanou „babskou“. Na té obvykle tančily tanec, který se také jmenoval „babská“. Toto zalikování probíhalo vždy. Předchozí dvě ale pouze jen v některých případech. Dál potom po cestě nevěsta rozhazovala z vozu cukroví malým dětem. Při příjezdu do vesnice nebo k domu, čekali na povozy dva družbové držící koláč. Družbové se snažili nevěstě koláč podat, ale ostatní družbové jim v tom bránili. Když nevěsta koláč chytla, stali se tito dva velice váženými, pokud ale jim koláč odebrali ostatní družbové, byla to jejich velká ostuda. Když přijeli do vesnice, zastavilo se u hospody. Družičky se musely ještě odběhnout přestrojit, ale hudba a mládenci zůstali rovnou v hospodě. Po chvílce přišli i sousedé z okolí. V hospodě se tančilo, zpívalo a obzvlášť pilo pivo. Obvykle tak ke čtvrté hodině byla nachystána tabule u ženicha. V létě to dokonce bývalo až k hodině šesté. Oznamit, že je vše nachytáno přišla do hospody jedna z kuchařek. Z hospody šli nejprve družičky, družbové hudba a svobodní, za nimi pak ženatí. Podle pana Skopalíka si brávali ke svatební hostině domácí hosté vlastní příbory. Pro ty z okolních dědin si připravili příbory mládenci. Vždy obstarali jeden navíc pro svůj stůl. Když byli hosté ve světnici, vydal se starší družba s muzikou a některými mládenci a družkami pro svatební koláč.

Svatební koláč

Byl to velký koláč nebo buchta, do které byly nastrkány špejle s ptáčky a kohoutky (z tvrdšího těsta) ^{(O.P.I.č.14), (O.P.I.č.15), (O.P.I.č.16)}. Na výrobu takového koláče se spotřebovalo až 35 kilo pšeničné mouky. Z toho byla užita 1/3 na ptáčky a na kohoutky a 2/3 na samotnou buchtu. Často musela být pro pečení koláče postavena zvláštní pec, protože do obvyklé pícky na chleba se jen těžko vešel. Stařenka Sekaninová ze Stichovic ho popisovala takto: „*Darovala sem ho na svajbo. Deť so kmotřenkó a tetičkó. Ten dort mě stál 12 renských, dala sem ho odělat v Prostějově o cokráře. Ten cokrář ož není na světě... To bela na spodko bochta klostá tak na dvě dlaně, pak belo trnoži a na něm zas menší bochta a tak belo tech bochet jako schodku pět. No, jak to mám říct hináč? S boko dokola tech bochet bele kryple, pak fánke, koróbičke*

z papíru a s rožama od kviťařa, na vrško pěkné stromeček zvéške přes lokeť. Lepšího přes ně nebelo. Bela sem proň v městě v kočáře a měla sem ho to noc o sebe. Celá dědina se naň přišla podívat. [16, str.11]. Koláč obvykle obstarávala nevěstina kmotřenka nebo její blízká příbuzná. Když přišel družba do domu kmotřenky, musel za koláč poděkovat. To dělal slovy: „*Vesele muziko vesele! Přestaňte muziko, přestaňte hrátí, já ze tento Boží dáreček budu děkovati! Není tento Boží dáreček ze zlata udělaný, ani ze stříbra ukovaný. Není on ze dřeva utesaný, ani z hlíny upleskaný, ale je vyrostlý z rose nebeské, úrody zemské, zaplat' vám zaň kmocháčku, kmotřenko Pán Bůh nebeské! Vesele muziko, vesele!*“ [19, str.38]. Poté vzali koláč a odnesli ho do mu nevěsty. Když nevěstě družba koláč předával, vždycky jí popisoval, co kvůli němu musel cestou vytrpět. Například: „*O ty ctná a šlechtná paní nevěsto! Co sem já vystál, než sem se já k tobě s tímto božím dárečkem dostal. Když sem já s tímto božím dárečkem šel okolo jednoho dvora, tam na mne pustili velkého uherského vola, a ten tak nemálo než velice svýma rohama mlátil, až se celé ten dvoreček klátil. Vesele muziko, vesele.*“ [18, str.38]. Někdy bylo družbových příhod ještě daleko více.

Vybírání na nevěstu a ženicha

Svatební koláč mohl být i dutý, potom do něj svatebčané házeli peníze pro nevěstu a ženicha, jinak bylo pro tyto účely nasypáno v talíři nebo míse obilí nebo zrní a přítomní do něj dávali peníze (přes zrní nebylo vidět, kolik kdo dává). Nevěstě se dávalo na hedvábné podušky, na stříbrný povijan a ženichovi na hedvábné šírování, zlaté ostruhy a na hedvábné „sedýlečko“. Jako pobídku k dalšímu přidání peněz zpívali svatebčané písničku *Hréte ji hudci*^(O.P.II.č.18). Při vybírání peněz na nevěstinu výbavu se družba snažil dotknout nevěstina střevíčku. Když se mu toto povedlo, ztratily ženy na nevěstu právo, Když se ale toto družbovi nepodařilo, žádaly ho ženské, aby jim přinesl zrcadlo beze skla, to byla voda na talíři, sušené komáry – švestky, kaši bez ohně vařenou – med, pannu na zeleném řetízku – řepu atd. Když to ale vše dostaly, tak žádaly pro nevěstu položit stříbrný most, potom družba musí posázet celý stůl penízky a nevěstu po nich převést. Hned po koláči se na některých svatbách donesl svatební strom^{(O.P.I.č.16), (O.P.I.č.17), (O.P.I.č.18)}. Byl to stromek v lese uřezaný (většinou jedlička nebo borovice) a ozdobený pentlemi, řetězy, sušeným

ovocem nebo koláči. Někdy také svatební strom nemusel být strom přímo z lesa, ale družičky a družbové ozdoby zapíchali jen do připraveného dřeva nebo nějaké měkčí hmoty. Měl význam plodnosti, hojnosti, krásy. Podle zvyku ten, kdo si k němu přivoněl, měl omládnout a zamilovat se. Před obědem se ještě plnil další svatební zvyk. Nevěště se dala brašna, ve které byly na spodu penízky a nad nimi byly položeny špendlíky. Když nevěsta peníze vybrala a nepopíchala se, značilo to, že bude šikovná a opatrná, když se však popíchala, měla být neopatrná.

Svatební hostina

Na zahájení svatební hostiny se zpívala uvítací píseň Vítám já vás^(O.P.II.č.19) nebo Pěkně vás vicem^(O.P.II.č.20). Než se neslo na stůl, starší družba si najde nějakou naprasklou mísu, naplní ji vodou a pilinami a nese ji do světnice. Tam však jakoby mimochodem zakopne o práh, spadne a mísu rozbije. Pak se všem hostům velice omlouvá. Na zahájení hostiny se obvykle pronáší přípitky. Takovou přípitkovou písní je píseň Hode, hode, vzácny hode^(O.P.II.č.21). Tato píseň se vyskytuje skoro na celé Moravě a i v dnešní době je hojně zpívaná. Pak nese na stůl starší družička. Většinou to byla hovězí polévka. Družička to doprovázela slovy: *„Přestaň líbezná mozeko hrát, něco vám bodo povídat! Pomodlime se Otčenáš, paňmámo, jak se máš? Modlime se Věřím v Boha, mjéte se rádi oba! Pomodlime se Desatero, abe láske dosti belo! Modlime se včel s ženichem, páni hosti s Pánem Bohem“*[17, str.3]. Potom následovala „trachta“. Bylo to devět chodů (u bohatších) masa. Nejprve se na stůl neslo to horší a potom, když už hosté nemohli, tak se přineslo to nejlepší. Jinde zase po polévce jedli omáčku s pokrájeným masem. Po omáčce přišla na řadu nudlová polévka a slepice, která se rozkrajovala na tolik dílů, kolik bylo hodovníků u stolu. Po polévce přišla opět na řadu omáčka, tentokrát byla většinou smetanová, křenová nebo černá trčená. Ve všech byly zase různé druhy masa, pak přišla ještě dršťková polévka. Nakonec přinesla hospodyně na stůl moučnice obalené v medu a másle a pečené hovězí s kmínem a zelí. Jako poslední chod se na stůl přinesla mísa vdolečků. Na svatbu se jich obvykle peklo až 15 kop. Vdolek a kus hovězí pečeně potom dostávali návštěvníci jako výslužku. Během svatební hostiny se pod nohy nevěsty strčila smyčka z lana udělaná. Nevěsta se do ní měla chytout. A když se do ní chytla, tak se za ni žádalo výkupné, jinak by prý zůstala navždy uvězněna. Když

potom dá nevěsta peníze, počítalo se, kolik dala, když dala moc, znamenalo to, že bude štedrá hospodyně, když ale dala málo, měla prý být skoupá. Po celou dobu svatební hostiny seděla nevěsta v tichosti za stolem, ani se moc bavit nemohla a najíst také nedostala, jen pšenici na penízky. Někde dokonce dali nevěstě pod obrácený talíř malého vrabce, když pak nevěsta nadzvedla talíř, vrabec uletěl a nevěsta se polekala. Často také došly ženské s dřevěnou břitvou a holily ty mužské, kteří jim za to zaplatili a dali se ^(O.P.I.č.19). Dále chodili po svatbách i bylinkáři s bylinkami, které našli, jak oni sami říkali: „ *tam až hdese daleko v horách za Orčecama na kobelí hlavě*“ [16, str.12]. Ženichovi nabízel bylinky pro nevěstu, kdyby někdy byla nemocná. Během hostiny se bohatě hrálo a zpívalo, muzika musela každému zahrát písničku jakou si přál. Muzikanti bývali obvykle 2 až 3 houslisti, svatby však začaly obcházet celé kapely – skupiny hudebníků. Pokaždé, když někdo z přítomných zanotoval nějakou píseň, museli ji zahrát. Nevěstě vždycky zahráli a zazpívali: „ *Včeras byla maminčina a dnes již si moja milá ...*“ [9, str.13]. K svatebním písním při stolech se počítají ještě mnohé další, obvykle měly žertovný charakter a měly u přítomných navodit dobrou náladu. Zpívaly se po celou dobu večere a sloužily hlavně k oživení svatebního veselí, když zábava vázla. Některé písně byly původu kramářského, ty obvykle bývaly velice dlouhé. Zde několik písní ke „stolům“ uvádím: *Gdo by se tak oženil* ^(O.P.II.č.22), *Tovačov je hezky město* ^(O.P.II.č.23), *Těžké je ten kameň mlénské!* ^(O.P.II.č.24) a *II.* ^(O.P.II.č.25), *Kokrhé kohótko, kokrhé* ^(O.P.II.č.26), *Radostně kohótek kokrhá* ^(O.P.II.č.27), *Slatěnsky hodine* ^(O.P.II.č.28), *Polivečka hovězi* ^(O.P.II.č.29). K obveselení všech přítomných přidává k dobru ještě sama muzika písní *My budeme pěkně hrát* ^(O.P.II.č.30). Je to skladba z větší části instrumentální, na který tanečníci tančí, pak následuje kousek textu, který mohou zpívat i tanečníci, po odezpívání se zase pokračuje v tanci dále. Když se hostina pomalu chýlila ke konci, pospíchali mládenci a družičky k muzice do hospody. Odchod hostů provázelo také hojně žertových písní: *Dež ste nás pozvali* ^(O.P.II.č.31) nebo *Aló marš* ^(O.P.II.č.32).

Čepení nevěsty

Dříve si nevěstu ještě před odchodem odebraly ženské k čepení. Byla to výměna svatebního pantléku za čepec, který nosily vdané ženy pod šátkem. Odvedly nevěstu do komory a přikázaly ženichovi, aby jí sundal věneček z hlavy. Ale pokaždé, když se

po něm natáhl, pleskaly ho vařečkama přes prsty. Potom musel nevěstě rozplétat copy, ženské ho i při této činnosti klepaly vařečkama, prý aby byl účasten její trpělivosti. Později se čepení odehrávalo v hospodě. Ženichovi zpívali Přenes nám, senečko^(O.P.II.č.33). V hospodě svatebčané udělali kolo, doprostřed postavili nevěstu a „baby ji čepily“. Při čepení většinou nevěsta a družičky nebo také ženské zpívaly písničky. V nich se nevěsta loučila se svobodou, se svými kamarádkami a životem mladé dívky. Byly to písně: Svoboda, svoboda, svoboděnka^(O.P.II.č.34), Svoboda, svoboda^(O.P.II.č.35), My červený pantlečke^(O.P.II.č.36) – tento text se s drobnými obměnami zpívá ještě ve svatební písni Ve pantlečke červený (srovnání příkládám)^(O.P.II.č.37), další dvě písně jsou si velmi podobné textem, ale různé hudebním doprovodem jsou to Aj te ptáčku, sokoličku^(O.P.II.č.38) Aj te ptáčko, sokoláčko^(O.P.II.č.39). Nebo se také odříkávaly veselé texty. Ženichovi po čepení například nabízeli svatebčané nevěstu jako jalovičku slovy: „*Pod' sem synečku! Pod' mládenečku! Prodáme my ti tu jalúvečku. Tu jalúvečku pěknou červenou, včil byla pannou, už je ženou!*“ [19, str.40]. Potom ženy za nevěstu vybíraly peníze, když se ale dostavil nějaký kupec a chtěl se na nevěstu podívat, hnaly ho baby vařečkami. Když jim kupec dával peníze, skládal je na dřevěný talíř. Když ale na něho peníz položil, ženy ho hned vzaly a schovaly o zástěry a tvrdily mu, že tam nic nedal. Pak si ale přišel pro nevěstu její vyvolený, ten ji potom také od bab dostal. Když byla nevěsta začepená^(O.P.I.č.20), zpívaly jí také píseň Co's má milá, co's dělala^(O.P.II.č.40) a ženichovi: Už, už, už, Janiček je muž^(O.P.II.č.41). Píseň podobného znění se později zpívá i při převážení peřin od nevěsty k ženichovi. V přestávkách mezi jednotlivými úkony družičky zpívaly píseň Co je to za stromek^(O.P.II.č.42)?

Hospoda

Družba vzal šátek, za něj se chytla družička a za ní se pochytili všichni ostatní, muzika začala hrát a nastalo „honění kota“. V „hadu“ potom tančili kolem světlice a někdy také vylezli na židle a pak z nich seskakovali. Při honění kota hrála hudba píseň Jož to mladó ženo máme, které zde část uvádím : „*Jož to mladó ženo máme, jož se o ňo nestaráme, šla do lesa hrabat seno. Nahrabala otypečko, šohajovi pod hlavičko. Větr ji ho rozfukuje, ona za nim poskakoje.*“ [9, str.14]. Na konci hada se většinou držela nějaká za muže přetrojená žena a popoháněla celého hada metlou.

Po půlnoci obvykle odcházela nevěsta s ženichem domů a muzika jim hrála pochod. Po odchodu ženicha a nevěsty chytil družba pod rameno některé družičky a vedl si ji k hudbě a říkal: „*Havra – havra – havránku, rozestupte se na stránku, rozestupte se dál a šíře, ať já s těmito družičkami mohu přistoupiti blíže! Tyto družičky mají na hlavách krásny věnečky, které já si volím mítí, jími srdce své potěšiti. Za to chci s těmi družičkami tancovati, až mně budou kramflicky nad hlavou lítati*“^[21]. Potom zavolal družba „vesele“ a začalo se tancovat. Po chvílce spustil družba další verš: „*Když jsem šel přes ty Čechy, Němce, neviděl jsem nikde takového věnce, jak tyto družičky mají, že mně je z lásky a upřímnosti dají. Mladší, prostřední, starší, přední. O ten zlatý věnec, který ty na své hlavě máš, že mně jej z lásky a upřímnosti dáš! Kdybys nesměla pro otce, pustila bys jej po potoce, a pro matku, strčila bys jej pod lavku, a pro bratra, pod vrata, a pro sestru, přehodila bys jej přes cestu.*“^[21]. A zase se hrálo. Tato píseň měla i více slok, ale ty se již nedochovaly. S úpravami se mohla použít i při nesení svatebního koláče nevěstě. Chasa se potom v hospodě bavila až do rána.

Ve středu

Po svatebním dni se sešli družbové a družičky, ale i ostatní svatební hosté u nevěsty na snídani. Po snídani šli opět do hospody. Okolo jedné hodiny se obědvalo. Oběd se rychle odehrál rychle, protože se spěchalo na převážení peřin nevěsty. Potom se nevěsta loučila s rodiči. Když se s rodiči rozloučila, nasedla na připravený vůz a vyjelo se k ženichovi. Po chvílce za nimi vyjel i vůz s peřinami nevěsty. Na bohaté svatbě to bývalo až 8 vozů, ale peřin tam nebylo tolik, spíše svatebních hostů. Na vůz tedy naházeli peřiny a truhly s oblečením a vyjeli k ženichovým rodičům. Po cestě měli vyvěšený jako prapor ženichův šátek, který měl na svatbě přes rameno. Když dojel vůz s nevěstou k ženichovu domu, nevěsta a její družička házely z vozu sušené ovoce, peníze nebo perník a děti je chytaly. Potom objeli dědinu kolem dokola a zastavili u domu ženichova^(O.P.I.č.21). Z něho vyšla žena přestrojená za „hastroša“. Měla na hlavě slaměný klobouk a přeslici v ruce. Hudebníci jí zahráli a „baba“ začala tancovat. Pravděpodobně tancem napodobovala přadlenu. Nevěsta jí po jejím tanci dala nějakou peněžitou odměnu. Družičky a nevěsta slezly z vozu a starší družba uvedl nevěstu do jejího nového obydlí. Když nevěsta přišla do

ženichova domu, babička položila do dveří metlu a po podlaze rozsypala piliny. Když nevěsta metlu vzala a piliny začala zametat, mělo to znamenat, že bude pořádná, když metlu překročila, tak že bude nepořádná. Po zametení se metlou házelo do kouta. Když dopadla na stranu, kde se zametá, měla být prý dlouho na světě. Rodiče ženicha čekali již na nevěstu v jizbě. Nevěsta k nim došla a prosila je: „*Tatičku a maměnko! Prosim vás, měte mě tak rádi jak vašeho vlastního synáčka a dyby se mi zle vedlo, neopóščete mě!*“ [18, str. 42] Potom otec i matka nevěstu přivítali a připomínali ji, že i ona s nimi má pěkně zacházet, milovat je jako svoje vlastní rodiče a ve stáří podporovat. Vítání nevěsty s ženichovými rodiči dokládám také písní Zahře nám mozeko. Dále uvítaly nevěstinu družinu. Posadili je za stoly a družbové přinesli na stůl pivo. Uběhla jen chvilka a už z dálky slyšeli jak jedou s peřinami. Protože zvykem bylo hlasitě zpívat a tlouct do bubnů a bubínků a dělat co největší povyk. Povozy objely celou dědinu a potom zastavily u domu ženichova. Tam celý náklad složili. Prodávání peřin se uskutečnilo až po stolech. Stoly se odehrály ve stejném pořádku jak v domě nevěstině. Bylo zde opět říkání nad koláčem a inscenovaly se různé veselé scénky. Potom se přistoupilo k prodávání peřin. Nevěsta měla zvláště jednu peřinu pěkně nazdobenou a ta se prodávala. Peřinu baby prodávaly jako den před tím nevěstu. Velice je vychvalovaly, ale když je chtěl nějaký hospodář koupit, braly mu peníze a říkaly, že nic nedal. „Baby“ zpívaly ženichovi obměnu písně Už, už, už, Janiček je muž – Jož, jož, jož^(O.P.II.č.43), ale také Dé, peři na prodé^(O.P.II.č.44). Nakonec stejně peřiny vyplatil a obdržel ženich. A ženské si vydělaly na „haldamáš“ (výslužka). „Baby“ o něm potom říkaly: „*To je židáček! Ten má peněz, ten platil! Ale vy nemáte ani groša!*“ Po prodávání peřin sebraly své muže a šli k muzice, kde na ně už všichni čekali. [18, str. 43].

Doznívání svatebního veselí

Na bohatších svatbách se slavilo také ve čtvrtek, ale už nebylo tolik jídla jako předchozí dny a muzika obvykle ve čtvrtek také dřív skončila (okolo 10. hodiny). V pátek přišli na návštěvu jak k ženichovým, tak i nevěstiným rodičům někteří hospodáři a nejbližší příbuzní. Říkalo se tomu „*prát plachty*“ [18, str. 43], ale bylo to uklízení po svatebním veselí. Vyplachovali bečky, dopíjeli a dojídali, co zbylo. Svatební veselí skončilo opravdu až v neděli. To odehrála novomanželům svatební

muzika. V domě rodičů potom nejbližší příbuzní a „baby“ propíjeli, co vybrali na svatbě. V domě nevěstině se propíjel výtěžek za peřiny a v domě ženichově za nevěstu. Když byla nevěsta s ženichem z jedné vesnice, propíjeli vybrané peníze obě rodiny společně.

Anotace

Cílem práce bylo seznámit a přiblížit veřejnosti průběh hanácké svatby. Práce obsahuje rozbor svatebního veselí, úvod do problematiky hanáckých krojů a hanáckých svatebních písní. Přínosem práce je zachycení chronologického průběhu hanácké svatby a popis použití písní ve svatebním obřadu. Do budoucnosti plánuji prohloubení práce o důkladný rozbor hanácké svatební písně. V současnosti může práce posloužit jako učební pomůcka ve školách, ale i ve folklórních souborech jako pomůcka při realizaci svatebního obřadu.

Závěr

V své práci jsem se pokusila o rekonstrukci tradiční hanácké svatby. Myslím si, že zpracování tohoto tématu dohromady s hanáckou svatební písní poslouží k utváření představ o tradiční svatbě v tomto kraji. Svatba měla velký dopad na život každého jednotlivce a ovlivňovala i společenský život vesnické komunity.

Při práci s národopisnými materiály jsem zjistila, že ačkoliv jsou si všechny svatby na celém území Hané velice podobné, nacházíme v nich i rozdílné prvky. Svatební obřady se mnohdy v jednotlivých vesnicích liší, ale podoba svateb je ovlivněna také sociálním postavením snoubenců. Jinak slaví svoji svatbu ženich s nevěstou, z nichž každý žije v jiné vesnici, jinak slaví svatbu ti, kteří od sebe bydlí jen pár domků, jinak ti, u kterých je jeden ze snoubenců sirotek, jinak zase ti, kteří mají oba rodiče.

Snažila jsem se popsat tradiční hanáckou svatbu, jak by měla vypadat podle prozkoumaných pramenů.

K tradiční svatbě patří i svatební píseň. Uvedením těchto písní jsem se snažila vyvrátit tvrzení některých lidí o neexistenci písňové hanácké tvorby. Rozborem archivního materiálu jsem zjistila, že hanácká svatební písňová tvorba je poměrně bohatá a jednotlivé písně mají i různé varianty, a to jak v melodii, tak i v nápěvu.

Práce by měla posloužit jako učební pomůcka ve školách. Zvláště pak pro oblasti hanácké, ale i pro školy v jiných regionech. Myslím si, že každý člověk by měl znát minulost a tradice krajiny, ve které žije. Naši minulost jsem se snažila alespoň trošku přiblížit tímto zajímavým tématem. Má práce by měla také posloužit jako podklad pro rekonstrukci svatebního obřadu hanáckých folklórních souborů. Věřím, že i moje práce přispěje k vhledu do tradičního života hanácké vesnice.

Použité zkratky

VVM – Vlastivědný věstník moravský

ČL – Český lid

VSMŽO – Vlastivědný sborník pro mládež župy olomoucké

Prameny a literatura

- [1] Bartoš, František. : Moravská svatba. Praha. Nakladatelství Šimáček. 1892.
- [2] Bartoš, František. : Nové národní písně moravské, Praha. Nakladatelství ERM, 1995
- [3] Bečák, Rudolf, Jan. : Lidové umění na Hané. Boskovice, Nakladatelství Albert, 1997
- [4] Beneš, B. : Dvakrát o hanácké lidové svatbě. Štafeta, ročník 23. , číslo 2. ,strana 16-18, 1991
- [5] Dudík, Beda. –Pokorný, Václav, J. : Na Hané kolem roku 1870. VVM, ročník2. , strana 97-101, 1947
- [6] Fojtík, Karel. : Svatba na střední a západní Moravě v 16. a 17. století. ČL, ročník 52, číslo 6. 1965 str. 332-343
- [7] Frolec, V. Svatební obřad. Současný stav a proměny. Brno. Nakladatelství BLOK 1983
- [8] Koza, Josef. : Rok na Hané. VSMŽO, ročník 2. , příloha k číslu 6. , strana 6-9 únor 1924
- [9] Loveček, Ladislav. – Husička, Josef. : Staré svatební zvyky při svatbách na Konicku. VSMŽO, Ročník 9. , číslo 9. , příloha strana 12-14, 1930-1931
- [10] Ludvíková, Miroslava. : Lidový kroj na Hané. Lanškroun 2002
- [11] Mátlová – Uhrová, Ludmila. : Lidové tance a taneční hry z Hané I. Ze života lidu na Hané. Prostějov. Vydavatel Okresní kulturní středisko Prostějov, 1979
- [12] Mátlová – Uhrová, Ludmila. :Lidové tance a taneční hry z Hané III. Prostějovsko, Vyškovsko. Prostějov. Vydavatel Okresní kulturní středisko Prostějov, 1980
- [13] Pachtová, Marie. : Zalikování svatby na Vyškovsku dříve a nyní. Lidová kultura na Hané. Olomouc 1993, strana 130-134
- [14] Poláček, Jan. : Lidové písně z Hané I. Prostějovsko, Brno. Nakladatelství BLOK, 1964
- [15] Poláček, Jan. : Lidové písně z Hané II., Prostějovsko – Kojetínsko, Kroměříž. Vydavatel OKS Kroměříž, 1975
- [16] Ptáček, Vojtěch. : Na hanácké svatbě. VSMŽO, ročník 2, číslo 6, příloha strana 10-13, 1923-24

- [17] Rec, Jaroslav. : Na té naší Hané (Hanácká svatba v Unčovicích). VSMŽO, ročník 3. , příloha k číslu 10. , strana 2-4, červen 1925
- [18] Skopalík, František. : Památky obce Záhlinic II. Brno. Tiskem moravské akciové knihtiskárny – náklad Fr. Skopalíka v Záhlinicích, str. 27-43, 1885
- [19] Slámová Anna, Staré svatební zvyky ze Ptení u Prostějova. VSMŽO, ročník2. , příloha k číslu 4. , strana 8-9, prosinec 1923
- [20] Spunarová, Věra.: Hanácká dívka ve svatebním kroji. Štafeta, číslo 3. , strana 25-27, 1975
- [21] Stoklas, E. : Svatba na Litovelsku, číslo 7. , 1923-1924
- [22] Sušil, František. : Moravské národní písně, Praha, Nakladatelství Argo, Mladá fronta, 1998
- [23] Tarcalová, Ludmila. : Fotografie jako ikonografický pramen, článek Svatba – významný námět pro fotografování, Vydavatel národní ústav lidové kultury Strážnice, 2004

Seznam obrazových příloh

Obrazové přílohy I. Fotografie	I
1. Marie Kopecká z Lešan, meziválečné období	II
2. Nevěsta – meziválečné období – ateliér Ševčík v Prostějově.....	II
3. Nevěsta (velmi výrazná úvodová chůvka), meziválečné období.....	III
4. Nevěsta (velice krásný pantlák), meziválečné období	III
5. Nevěsta s dětmi, zřejmě Kostelec na Hané, meziválečné období	IV
6. Ženich a nevěsta z Kostelce na Hané, meziválečné období, pohlednice.....	IV
7. Filipková, Zakopal, jako ženich a nevěsta z Kostelce na Hané, meziválečné období.....	V
8. Před domem nevěsty, nastrčená žena s dítětem, Kostelec na Hané, meziválečné období.....	V
9. Družičky čekají na nevěstu, Kostelec na Hané/Velký Týnec, meziválečné období	VI
10. Družičky vedou nevěstu do kostela, Kostelec na Hané, meziválečné období....	VI
11. Paní Ovečková jede do kostela, Prostějov, meziválečné období	VII
12. Zalikování svatby v Náměšti na Hané, meziválečné období.....	VII
13. Zalikování svatby, Kostelec na Hané, meziválečné období	VIII
14. Svatební koláč	IX
15. Svatební koláč ve Velkém Týnci, meziválečné období	X
16. Svatební koláč(vlevo) a strom v Kostelci na Hané, meziválečné období	X
17. Kostelecký svatební strom, meziválečné období.....	XI
18. Velikost svatebního stromu v Kostelci na Hané, meziválečné období, ve sbírkách Muzea Prostějovska v Prostějově	XI
19. Holení chlapů v Kostelci na Hané, meziválečné období.....	XII
20. Začepená nevěsta vychází z pod žudru, Kostelec na Hané, meziválečné období	XII
21. Převážení peřin, vzadu figurky muže a ženy připevněny na kolo od vozu, Kostelec na Hané, meziválečné období.....	XIII
Obrazové přílohy II. Notové záznamy	XIV
1. Pochválen bod' Ježiš Kristus [15, str.18].....	XV
2. Aj ptajó se, ptajó [14, str.69].....	XV
3. Pod' sem, Andulko, milá milá [14, str.68]	XVI
4. Sedé na vuz [15, str.30]	XVI
5. S pánembohem okynečko [14, str.71].....	XVII
6. Aj, lito, lito [15, str.38]	XVII
7. Lito je mě, má matičko [14, str.87]	XVIII
8. Smotno je mně, tesklevo [14, str.86]	XVIII
9. Lóčení, lóčení [15, str.19].....	XIX
10. Jaky je to nebe [15, str.44]	XX
11. Kerchove, kerchove [14, str.89].....	XXI
12. Jož mó miló I. [15, str.20]	XXII
13. Jož mó miló II. [14, str.70]	XXII
14. Slišela sem, kamarádko [15, str.14]	XXIII
15. Slišela jsem kamarádka [14, str.67].....	XXIII
16. Husy, bily husy [15, str.41].....	XXIV
17. Či je to svajbička [15, str.36]	XXIV
18. Hréte ji hudci [15, str.32]	XXV
19. Vitám já vás [15, str.23].....	XXV

20.	Pěkně vás vicem [14, str.80]	XXVI
21.	Hode, hode, vzácny hode [14, str.82]	XXVI
22.	Gdo by se tak oženil [15, str.33]	XXVII
23.	Tovačov je hezky město [15, str.34]	XXVII
24.	Těžké je ten kameň mlénské I. [14, str.78]	XXVIII
25.	Těžké je ten kameň mlénské II. [14, str.79].....	XXVIII
26.	Kokrhé kohótka [15, str.26].....	XXIX
27.	Radostně kohótek kokrhá [15, str.15]	XXIX
28.	Slatěnsky hodine [15, str.16].....	XXX
29.	Polivečka hovězi [14, str.81].....	XXX
30.	Me bodeme pěkně hrát [14, str.161]	XXXI
31.	Dyž ste nás pozvali [15, str.35].....	XXXI
32.	Aló marš [14, str.83].....	XXXII
33.	Přenes nám, senečko [15, str.43]	XXXII
34.	Svoboda, svoboda [15, str.31]	XXXIII
35.	Svoboda, svoboda, svoboděnka [14, str.71]	XXXIII
36.	My červený pantlečke [14, str.73]	XXXIV
37.	Ve pantlečke červený [15, str.22]	XXXIV
38.	Aj ty ptáčku, sokoličku [15, str.29]	XXXV
39.	Aj te ptáčko, sokoláčko [14, str.75].....	XXXV
40.	Co´s má milá, co´s dělala [15, str.25].....	XXXVI
41.	Už, už, už, Janiček je muž [15, str.37]	XXXVI
42.	Co je to za stromek [14, str.77].....	XXXVII
43.	Jož, jož, jož [14, str.84]	XXXVII
44.	Dé, peři na prodé [14, str.85]	XXXVIII

Obrazové přílohy

I. Fotografie

1. Marie Kopecká z Lešan, meziválečné období

2. Nevěsta – meziválečné období – ateliér Ševčík v Prostějově

3. Nevěsta (velmi výrazná úvodová chůvka), meziválečné období

4. Nevěsta (velice krásný pantlák), meziválečné období

5. Nevěsta s dětmi, zřejmě Kostelec na Hané, meziválečné období

6. Ženich a nevěsta z Kostelce na Hané, meziválečné období, pohlednice

7. Filipková, Zakopal, jako ženich a nevěsta z Kostelce na Hané, meziválečné období

8. Před domem nevěsty, nastrčená žena s dítětem, Kostelec na Hané, meziválečné období

9. Družičky čekají na nevěstu, Kostelec na Hané/Velký Týnec, meziválečné období

10. Družičky vedou nevěstu do kostela, Kostelec na Hané, meziválečné období

11. Paní Ovečková jede do kostela, Prostějov, meziválečné období

12. Zalikování svatby v Náměšti na Hané, meziválečné období

13. Zalikování svatby, Kostelec na Hané, meziválečné období

14. Svatební koláč

15. Svatební koláč ve Velkém Týnci, meziválečné období

16. Svatební koláč(vlevo) a strom v Kostelci na Hané, meziválečné období

17. Kostelecký svatební strom, meziválečné období

18. Velikost svatebního stromu v Kostelci na Hané, meziválečné období, ve sbírkách Muzea Prostějovska v Prostějově

19. Holení chlapů v Kostelci na Hané, meziválečné období

20. Začepená nevěsta vychází z pod žudru, Kostelec na Hané, meziválečné období

21. Převážení peřin, vzadu figurky muže a ženy připevněny na kolo od vozu,
Kostelec na Hané, meziválečné období

Obrazové přílohy

II. Notové záznamy

1. Pochválen buď Ježíš Kristus [15, str.18]

2. Aj ptajó se, ptajó [14, str.69]

Kostelec n/H, 1958,
Vojtěch Baňný, 1916.

Pochválen buď Ježíš Kristus.

S. č. 80 /

1/. Pochválen buď Ježíš Kristus, jož k vám do,

dá - te - le mně va - šo ce - ro o - pra - vdo.

Ma - ti - ůko roz - mi - lá, co ste mně slé - bi - la,

pro to do.

2/. Pochválen buď Ježíš Kristus
jož k vám den,
a ještě se zastavíme
před prahem.
Rodiče rozmili,
co ste nám slábili,
pro to den.

Aj, ptajó se, ptajó.

Kostelec n/H, 1958,
Vojtěch Baňný, 1916.

Volná. / 1 - 80. /

1 / Aj, ptajó se, ptajó, gde tak pě - kně hra - jó ?

To o ma - šech só - se - du, to e ma - šech só - se - du

ce - ro - ůko vďa - va - jó.

2 / . Opros se, Aničko,   3 / . Poděkoj, Aničko,
tatička, matička : /   otcovi, maměnce : /
poľóbní jim za všecko,   že oni té chovale,
poľóbní jim za všecko   že oni té chovale
te jejich ročečke.   ta, jak ružo z věnse.

4 / . Poděkoj, Aničko,
poděkoj jim za to : /
že oni té chovale,
že oni té chovale
jako pravý zlato.

3. Pod' sem, Andulko, milá milá [14, str.68]

4. Sedé na vuz [15, str.30]

Pod' sem, Andulko, má milá. Bedřichš, 1953.
 Měsma Janková, 1895, Kramiec

Mírně. / $\text{♩} = 60.$

1. Pod' sem, An- dul-ko, má mi- lá, Je- mí-čak tě vo
 cos te mo vše-ra slé- bi- la, dnes tě o to žá-
 lá,
 dá, vše-ras mo da- la ho- bi- čko,
 dnes mo dáš pra- vo ro- če- čko,
 pan pá-ter vás o- če- ká- vá, a- bo vám po- je- hu-á.

2. Janiček na koma skočí, J. Jědte, komičko, vesele,
 pospichá na cesto bujně poskakujte;
 a za něma se ohlíží, a vsypání mrozemati,
 vesole navěsto. pěkně vetrobojte.
 V radostí jez jed, Janičko, Ve, kteří to sarkážete,
 vezeme tě tvojo Aničko, ma nás se z lásko diváte,
 my víme, že jo milo, ješ, be sme se šťastně vrátile,
 v celym světě jedno. toho nám vřemějte.

Sedé na vuz. Nezemyslice 1952,
 Julie Ulehlová, 1895.

Uvolně / $\text{♩} = 80.$

1. Se - dé na vuz kamarádko, sestro milá, mé,
 štere koně přede dveře, jož tě žádně nepomu-že, sch, muj Bo-
 že. 2/. Proč pak bech já na vuz se - dala ?
 Dož sem já ješče své drahě na- měnce a Bohem neda - la.

5. S pánembohem okynečko [14, str.71]

6. Aj, lito, lito [15, str.38]

S pánembohem okynečko.

Kostelec P/H.1958.
Vojtěch Baňaj, 1925.

Zvolna. / $\text{♩} = 76.$

1 / S pá-nem-bo-hem o-ky-ne-čko,
 2 / S pá-nem-bo-hem o-ky-ne-čko,
 3 / S pá-nem-bo-hem o-ky-ne-čko.

2 / S pánembohem všecko kóte,

gde stávalo moje bote.

3 / S pánembohem tezte vrgate,

hde nás počtíte parbáta.

4 / S pánem bohem temo domo,

neobléiel sem žádnyno.

5 / S pánembohem kamarádi,

měle zme se decke rádi.

Aj, lito, lito.

Z Kojetínaka 1957,
Alois Těgl, 1876,
Prostějov.

Zvolna. / $\text{♩} = 80.$

1 / Aj lito, lito, má slatá ma-tičko, aj lito, lito,
 Je máš vás, aj, že vy ste má těžko vychova - ly
 a já musím, musím pryč od vás.

2 / Aj lito, lito

muj staré tatičku,

aj lito, lito je máš vás.

Aj, že vy ste má těžko vychovali

a já musím, musím pryč od vás.

3 / Aj děkuju vám,

my zlaty rodiče,

aj děkuju vám nastokrát,

aj za to vaše dobry vychování

a já musím, musím pryč od vás.

7. Lito je mě, má matičko [14, str.87]
 8. Smotno je mně, tesklevo [14, str.86]

Smotno je mně, tesklevo. Brbel 1955.
 Antonín Novotný, 1907.

Mírně. / J = 76. /

1. / Smo-tno je mně te-skle-vo, smo-tno
 na vše stra-no a još mně ten
 čas pře-šil, že mo-žná vod ma-me.

2. / Jak pak se mám vodměnit] / . Ve strakaté peřence,
 mé drahé mamince, bílym porjano,
 co se mě nachovale že mě dochovale až
 v strakaté peřence. před manželko bráno.

Lito je mně, má matičko. Nezavřelice 1952,
 Julie Ólehnová, 1895.

Ušně / J = 80 /

1. / Lito je mně, má matičko, lito je mně vás,
 jak ve ste mě těžko vechova - la, včel musim od vás.

2. / Lito je mně, maj staré tetičku,
 lito je mně vás,
 jak ve ste mě těžko vechovale,
 včel musim od vás.

9. Lóčení, lóčení [15, str.19]

Kostelec na Hané 1958,
Vojtěch Baňný, 1916.

Lóčení, lóčení.

Zobra. 1/376/

- 2/. Já se s Vama lóčím,
    má zlatá matičko,
/: Já vás mosim opostiti :/
    jako strom jabličko.
- 3/. Strom jabličko posti,
    to se odkotáli,
/: do smrti ho žádám více :/
    na ten strom nevráti.
- 4/. S vama se já lóčím,
    muj zlaté tatičko,
/: dež já jož to o vás bodo :/
    malenkó chvílečko.

- 4 /. Pořád ste mě chovale,
    má zlatá matičko,
    včelka ste mě stratile,
    jako strom jabličko.
- 5 /. Němiláší matička,
    tam v komoře stojí,
    vosum peřen nálepších
    pořád pro mně stroji.
- 6 /. Muj tatiček rozmilé
    tez ve chlívě stojí,
    dvě strašene červeny
    pořád pro mně stroji.
- 7 /. Ježte se já podívám
    po sekáčce kolem
    a ke všeckém zavolám :
    Boďte s Pánem Bohem.

10. Jaky je to nebe [15, str.44]

Jaky je to nebe.

Tovačov 1957,
Růžena Dudková, 1881.

Zpělna. / ♩ : ♩ /

1/. Jaky je to nebe bez vězdi - čky, jaky je
to nebe bez vězdičky, jaká je to svajba
bez maticčky, jaká je to svajba bez matí - čky.

2/. Jaky je to nebe bez měsíčka,
jaká je to svajba bez taticčka.

3/. Maticčko, taticku, tvrdo spíte,
že já dnes svajbu mám, vy nevíte.

5/. S vama se já lódim,
bratři a sestřičke,
/: vzpoměte si v pěknym na mě :/
jak je rok celíčké.

6/. S tebě se já lódim,
muj svobodné stave,
/: a vám věckém, my přátelé :/
vám dávám jož "vale".

Tímto nářevem se zpívá stejně rozšířená svatební píseň "Za sto-
le sedáme" :

1/. Za stole sedáme,
nevěsto nemáme.
/: Starši drožbo, běž nám pro ňo, :/
ať ji zaspíváme.

2/. Nevěsta jož ide,
hlavňuko sklonoje,
/: že ona dnes mese nama :/
věnšček pozbode.

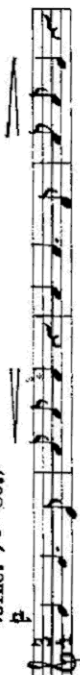
3/. Nevěsta jož sedi,
ale smotně hledi.
/: Zahréte ji mcekanti :/
ať se rozveseli.

11. Kerchove, kerchove [14, str.89]

Kerchove, kerchove.

Lešary, 1952.

Jan Zbořil, Prostějov 1879.

Volně. / $\text{♩} = 80.$ /

1 / Ker-cho-vo, ker-cho-vo, za-hrá-dko ze-le-ná,

do-te-be pa-da-jó, né-draž-ší se-me-na.

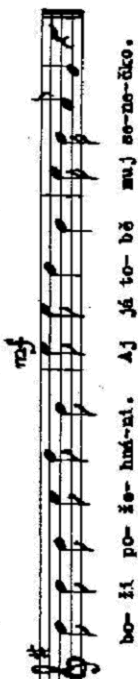
2 / . Pada jó, pada jó, ale nevzrušte jó,
snaď jich te hrobaře hluboko sází jó.3 / . Vsadila sem róto zelenyho lésti,
snaď se má matička na krchově vespí.4 / . Debech já věděla, že matičko zdvihno,
nosela boch hlono z krchova v svya kléno.5 / . Matičko, matičko, já se boďo vdávát,
staňte mně matičko, pořehmání dávát.6 / . Matičko, matičko, hluboko ležíte,
mně se křevda děje, ve o tem nevíte.7 / . Ve o tem nevíte, věděť nebotete,
že na vašem hrobě konvalínka kvete.8 / . Konvalínka kvete, žloté karafíát,
škoda vás, matičko, škoda vás na stokrát.

12. Jož mó miló I. [15, str.20]

13. Jož mó miló II. [14, str.70]

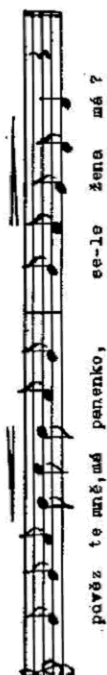
Jož mó miló. -
Krabčice, 1958.
Josef Kovář, 1870.

Zveřma. / $\text{♩} = 80$ /

Jož mó miló.
Kostelec na Hané 1958,
Vojtěch Bašný, 1916.

Volně / $\text{♩} = 76$ /

2/. Néso, néso, mu- j milé seněčko,
ešče so já všude rovná
meze pannama.

3/. Jož mó miló dom z kostela vezó,
pověz te mně, má panenke,
se - le žena má ?

4/. Jož so, jož so, mu- j milé seněčko,
všel jož so já všude rovná
meze ženama.

14. Slišela sem, kamarádko [15, str.14]

15. Slyšela jsem kamarátko [14, str.67]

Slišela sem, kamarádko.

Stařechorice, 1955.
Marie Hozníčková, 1897.

Vlně. / ♩ = 72. /

1 / . Sliše-la sem, ka-ma-rád-ko, že se be-deš vdá-vat.

Je-ště sem tě neza-ča-la na trá-vo ve-lá-vat.

2 / . Na travíčku tě volá-vat, 4 / . Víně-jo tě, ka-ma-rád-ko,
do májé pšeni-ce. víně-jo tě šesti,

/ : Všeci lidi poví-dá-je : / a na stromě lésti.

3 / . A ne méme sestřenice, 5 / . Víně-jo tě, ka-ma-rád-ko,
ne sme ka-ma-rád-ke. víně-jo tě zdravi,

/ : Me sme spolu-m obo-živale : / a na lóce kviti.

6 / . Víně-jo tě, ka-ma-rád-ko,
víně-jo tě ještě,

/ : na rok, nebo za dvě leta : /
černooky děvče.

Slyšela sem kamarád-ko.

Tištín u Nezamyslic, 1956,
Alois Špatina, 1877.

Zvolna. / ♩ = 80 /

1 / . Slyšela sem, ka-ma-rád-ko, že se budeš vdá-vat,

eště sem tě neza-čala, eště sem tě neza-čala

na trá - vu volá-vat.

2 / . Na travíčku, na zelené, 3 / . A my néme sestřeničky,
do májé pšeničky, my sme ka-ma-rád-ky,

/ : všeci lidi poví-dá-je : / / : dyť sme spolu-m vyšívaly : /
že sme sestřeničky, mládenětkom šátky.

4 / . Bily šátky vyšívaly

zelenym hedbávem,
/ : já tě dávám, ka-ma-rád-ko, : /
naposlady sbohem.

16. Husy, bily husy [15, str.41]
 17. Či je to svajbička [15, str.36]

Hruška 1955,
 Leopold Oreš, 1901.

Či je to svajbička.

Zvolno / $\text{♩} = 80$

1/. Či je to svajbi - čka, či je to vese -
 li? To te - ho synčka, to te -
 ho synčka, co se dneška že - ni.

2/. Zvadle nám hrušečka,
 už nebude rodiť,
 nebude synček,
 býrné šohajček,
 se děvčátkem chodit.

Kojetín 1954,
 Marie Hýřďalová, 1892.

Husy, bily husy.

Volně / $\text{♩} = 80$

1/. Husy, bi - ly hu - sy, hu - sy, bi - ly
 hu - sy, vy - so - ko le - ti - te,
 vy - so - ko le - ti - te.

2/. Zatočte se kolem
 nad milýho dřosa.
 3/. A povězte Jemě,
 že se vdávat budu.
 4/. Hej, ó pro mě jeti
 konima deset.
 5/. Kola perníkůvy,
 košiny cukrový.
 6/. Koničky ve slatě,
 můj milé v šarlatě.

18. Hréte ji hudci [15, str.32]

19. Vitám já vás [15, str.23]

Kostelec na Hané 1958,
Vojtěch Baňý, 1916.

Vitám já vás.

Múř / J = 92 /

1/. Vitám já vás, vzácní páni, přátelé, hos - ti avani,
abechme v té veselo - stí Boha neroz - hněvali.

2/. Dež pán Ježíš na světě bel, 3/. A to bela vzácná svatba,
take na svatbe chodil bele to vzácný hoda,
a tak v Káni Galilejské ocenil milé pán Ježíš
první zážrak ocenil. to dobry víno z vođe.

4/. Take me na této svatbě
máme vína v hojnosti,
očijme ho k chvále boží
a v křesťanské střidmosti.

Tišťín 1956,
Alois Špetino, 1877.

Hréte ji hudci.

Múř / J = 100 /

1/. Hréte ji hudci, hré - te ji,
hréte ji hudci hréte ji a vy ta -
tišku hažte jí.
hažte jí hažte jí.

2/. Hréte ji hudci, hréte ji 4/. Hréte ji hudci, hréte ji
a vy, maničko, hažte jí. a vy družičky, hažte jí.
3/. Hréte ji hudci, hréte ji 5/. Hréte ji hudci, hréte ji
a vy mládenci, hažte jí. a vy ostatní hažte jí.

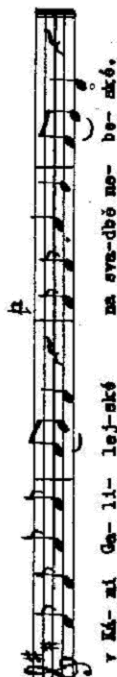
20. Pěkně vás vicem [14, str.80]

21. Hode, hode, vzácný hode [14, str.82]

Hode, hode, vzácný hode.
Všesovice, 1938.
Monika Zelinková, 1983.

Mírň. $\text{♩} = 80.$

1. /o. Ho-de, ho-de vzá-cny ho-de, o-že-nil Pán vi-no z vo-de

v Ká-mi Ga-li-lej-ské na sva-dbě no-be-ské.

2. /o. Víno, víno, vzácný víno,
nikdás tak dobrý nebelo,
jak v Kámi Galilejské
na svadbě nebesté.

Pěkně vás vicem.
Konic 1957.
František Zelený, 1900.

Mírň. $\text{♩} = 80.$

1. /o. Pě-kně vás ví-cem, vzá-cní ho-sti, má-me s ko-va-ny

od o-bě-da ko-sti. V ko-mi-mě z ho-se-ny-ho špa-gát,

a z ho-se brk.

2. /o. A pro vás, páni morekati
všecko, co mají morekati :
Od píva repláchnotó bečko,
z gofalke špont.

22. Gdo by se tak oženil [15, str.33]

23. Tovačov je hezky město [15, str.34]

Tovačov 1957,
Růžena Budková, 1881.

Tovačov je hezky město.

Zvolna. / $\text{♩} = 80$ /

1/. To-va-čov je hezky město, přes ně chodní-ček,

pod mě, milá vyprovo - diť, svítí měsíček

svítí mě-sí-ček.

- 2/. Já bych tě vyprovodila,
dýbch jen směle.
Jak bych ti ruku podala,
hned bych plakala.
- 3/. Sokolčku, malá ptáčku,
z vysoká litáš,
co máš neseš se novínku,
že nic neříkáš.
- 4/. Hej já ti novinečku
krásnou, veselou,
že už zvětra zaslepijó
tu tvoju milou.
- 5/. Ona sedí se stolečkem
jako ručička,
nechá sobě rozplítat
svýho vrtočka.
- 6/. Vrtočku, ty si muj milá,
krásná, spanilá,
ze tebe já mám dostati
šáteček bílý.
- 7/. Já dostanu bílé šátek,
ty bílé kabát,
ze mně bude mladá žena
a z tebe voják.

Pečlivice 1957,
Anežka Mlčochová, 1896,
Prostějov.

Gdo by se tak oženil.

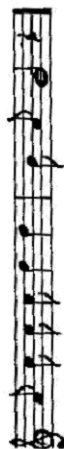
Žertovně / $\text{♩} = 92$ /

1/. Gdo by se tak oženil jako já, ten by se tak ošidil

jako já, vzal by si za ženu jako já,

sósedo - vu keču jako já.

- 2/. Do hospody jít nesmí jako já,
gofalenku pít nesmí jako já,
jenom doma sedět jako já,
a na keču hledět jako já.

24. Těžké je ten kameň mlénské I. [14, str.78]

25. Těžké je ten kameň mlénské II. [14, str.79]

Těžké je ten kameň mlénské. II. Krasice 1952.
Cecillie Tyřalové, 1900.

Mírěš. / J = 80. /

1 / . Těž- ké je ten ka- meň mlén- ské,
těž- ké je ten ka- meň mlénské, ješče těžší stav maňelaké,
e- šče těž- ší stav maň- žel- ské.

2 / . Kameň mlénské se rozmele,
stav maňelaké nerozvede.
Nerozvede, nerozloží,
jenom Pán Bůh všemohocí.

Těžké je ten kameň mlénské. I. Kostelec n/H. 1952.
Karel Konštanský, 1878.

Volněji. / J = 76. /

1 / . Těž- ké je ten kameň mlénské, je- šče těžší stav maňelaké.
Kdo se se je- dno po- dvo- bí, jož ho ni- gdo ne-
roz- dvo- jí, jož ho ni- gdo ne- roz- dvo- jí.

2 / . Těžké je ten kameň mlénské,
ješče těžší stav maňelaké.
Kameň se jedno omale,
stav maňelaké nerozvede.

26. Kokrhé kohótko [15, str.26]

27. Radostně kohótek kokrhá [15, str.15]

Radostně kohótek kokrhá. Tovačov 1971,
Magda Jarošová, 1880.

Veselé / J. = 50 /

1./ Radostně kohótek kokr - há na dvorečku, na dvorečku,
že máme v tem našem městěčku

néhezčí ce-re-čku. Bóbelá-tá medroo-ká je tá neba
každé si a nó povykládá

A- nička, u teho jeji - ho oky - ne - čka.

2./ Radostně kohótek kokrhá, 3./ Radostně kohótek kokrhá,
/ : chlapi k nám dó: / / : na svajbu dó: /
komu dá Anička, komu dá, Janiček lásku si vyprosil,
komu dá ručenku svó ? dala mu ručenku svó.
Bóbelatá .... Bóbelatá ....

Kokrhé kohótko. Hrubčice 1958,
Josef Kovářík, 1870.

Veselé / J. = 92 /

1./ Kokrhé kohótko, kokrhé veselé,
nevěsta nám plače, ať se nám zamě - je.

2./ Kokrhé kohótko, 4./ Na pannenekym stole
já tě dám ječmena, pře jeji vešči,
ať se nám zamě je šak se tě, nevěsto,
naša miadé žena. tvá krása promění.

3./ Jak pak mám kokrhat, 5./ Tvá krágg promění,
žež so opečené, tváčekke zbledno,
na svatebnim stole zaplačeš, nevěsto,
mám bet rozkrájené. zaplačeš nejedno.

6./ O pantlečke jedno,
o věneček dvakrát,
zaplačeš, nevěsto,
zaplačeš nastokrát.

28. Slatěnsky hodine [15, str.16]

29. Polivečka hovězi [14, str.81]

Polivečka hovězi. Hrubčice 1938.
Josef Kevčík, 1870.

Mírně. / $\text{♩} = 92.$ /
voř

1. Po-li-ve-čka ho-vě-zi, da-la sam do-
muj se-ne-čko ne-jez jí, ni je-do, že s te-bě ne-po-je-de.

2. Polivečka hovězi,

muj senečko, ne-jez jí.

Dala sam do ni žloče,

že k tobě nemá chotě.

3. Polivečka hovězi,

muj senečko, ne-jez jí.

Dala sam do ni mako

pro tebe, foriáko. /*furiante.* /

Slatěnsky hodine. Slatinky, 1950,
Petr Krížek, 1891,
Lutín.

Uvolně / $\text{♩} = 63$ /

1. Slatěnsky hodine smotně bijó, Odvědi - jó,
že mojo Mařenko odvá - dijó.

nebo-jim se, přende tá hodina, ože - nim se.

2/. Ožeň se, senečko spánsobohem,
vem sobě dývečko sobě roven.
Na počtivost se tě rovná,
ale na bohatství není možná.

3/. Dež se tě nevezmo za ženočko,
tož se tě odělám za drožečko.
Za drožečko, za néstareši
proto žes bela má němiléši.

4/. Za tvojo drožečko nemužo jít
nemuhia bech pro piáč k oltáko přít;
véneček vit, šate spravít,
pro falešno lásko mojim omřit.

5/. Pro falešný lásko neomírě,
muže tě milovat negdo ině.
Já inyho nemilojo,
pro tebe, senečko, róda omřo.

30. Me bodeme pěkně hrát [14, str.161]

31. Dyž ste nás pozvali [15, str.35]

Me bodeme pěkně hrát.
 Veselo. / J. = 100.
 Měříce 1954.
 Čeněk Klíma, 1871,
 Prostějov.

Musical notation for the first system of 'Me bodeme pěkně hrát'. It features a treble clef, a key signature of one sharp (F#), and a 2/4 time signature. The tempo is marked 'Veselo. / J. = 100.' and the piece is attributed to Měříce 1954, Čeněk Klíma, 1871, Prostějov. The notation includes a first ending bracket.

Musical notation for the second system of 'Me bodeme pěkně hrát', titled 'Radba spívá'. It continues the melody from the first system.

Musical notation for the third system of 'Me bodeme pěkně hrát', titled '1. Me bo-de-me ve bo-de-te'. It continues the melody.

2 / . Všecka drožka, navěsta, 3 / . Všeckí hosti o chasa,
 všeckí drožbí e ženich. bodó tančít hopasa.

4 / . Tem hostinák, to je fták,
 nechce sváťet, nechce dat.

II.

1 / . Bode zasa, bode mrd, kam se, ftáčko, kam skováš ?

2 / . Já se skováš pod mazo, si bode čas, valeso.

Dyž ste nás pozvali.
 Uvesle. / J. = 92.
 Tovačov 1957,
 Jan Procházka, 1887.

Musical notation for the first system of 'Dyž ste nás pozvali'. It features a treble clef, a key signature of one sharp (F#), and a 2/4 time signature. The tempo is marked 'Uvesle. / J. = 92.' and the piece is attributed to Tovačov 1957, Jan Procházka, 1887. The notation includes a first ending bracket.

Musical notation for the second system of 'Dyž ste nás pozvali', with lyrics: 'Dyž ste nás pozvali, tož nás tady mňéte, my od vás nepudem, až nás vyže - nete.'

Musical notation for the third system of 'Dyž ste nás pozvali', with lyrics: 'A co je to za ve-se-li, dyž só kama nětě celý, co je to za ve-se-li, kama só eš - tě ce-ly.'

Musical notation for the fourth system of 'Dyž ste nás pozvali', with lyrics: 'Dyž ste nás pozva-li, tož nás tady mňé-te, my od vás ne-pu-dem,'

Musical notation for the fifth system of 'Dyž ste nás pozvali', with lyrics: 'až nás vyže - nete.'

32. Aló marš [14, str.83]

33. Přenes nám, senečko [15, str.43]

Přenes nám, senečko. Hrubčice 1958,
Josef Kovářik, 1870.

Mírně / $\text{♩} = 76/$

1/. Přenes nám, senečko, vina žbén za stolem,
za-če-pi-me tobě tole -pán;

na la -vce ne-bo-de po-hli-dat na chlapce.

2/. Přenes nám, senečko, aklínečko,
zštěpíme tobě ženoško;
za stolem, na lavce,
nebode pohlídat na chlapce.

Aló marš. Kostelec ²/A. 1957.
Karel Konáček, 1897.

Pechodem.

A- ló marš, a- ló dom, po-ma-ší-ro-jem,
a- ló marš, još je čas, po-ma-ší-ro-jem.

Pa-stěj tró-bí: Krá-vo vem, još nás ve-má-ší- je vem,

a- ló marš, još je čas, po-ma-ší-ro-jem.

34. Svoboda, svoboda [15, str.31]

35. Svoboda, svoboda, svoboděnka [14, str.71]

Svoboda, svoboda, svoboděnka. Kostelec n/H. 1958.
Vojtěch Baňák, 1925.

Volně. / J = 80. /

1 / Svoboda, svoboda, svoboděnka, svoboděnka,
děcka říká, má mamínko,
svoboděnka, že je peklad boží,
v celým světem si já káždě vědí.

2 / Ach, co sem já, smotná, odálala,
že sem svoboděnko včel pozabela ?
Vánočko, te všeho zelená,
mám e tebe stratiť této chvíle ?

Svoboda, svoboda. Čelčice 1957,
Anežka Dopitová, 1896,
Prostějov.

Volně / J = 76 /

1 / Svoboda, svoboda, svoboděnka, dycky mně říkaly
má mamínka, dycky mně říkaly - ka.

- 2 / Jak je svoboděnka poklad boží,
že si ji má všít jeden každý.
- 3 / A, co sem já smutná udělala,
že sem svoboděnkó pohrdala.
- 4 / Můj tatíčku pod zeleným drnem
už já od vás idu s pánebohem.
- 5 / Můj tatíčku v hrobě ztróchnivělé,
dybyste vy na mě pohleděli,
- 6 / Jak sem své poctivost zachovala
s svymu ženichu darovala.
- 7 / Má matičko pod zeleným drnem
už já od vás idu s pánebohem.
- 8 / Děte vy své ceře požehnáni
za její poctivy zachováni.
- 9 / Můj ženichu pod a přístup sem bliž
budem spolu snášet ten těžké kříž,
10 / keré bůh otec tam ustanovil,
dyž Marii s Josefem zasnóvil.

36. My červený pantlečke [14, str.73]

37. Ve pantlečke červený [15, str.22]

My červený pantlečke.
Krasice, 1956.
Milena Janková, 1896.

Volně. / ♩ = 76. /

1. My čer-ve-ny pan-tle-čke, ma-dar-no vás vá-žo,
 má se-se-čka da-le-ko, má se-se-čka da-le-ko,
 po kas já mo zka-žo ?

2. A zkažo mo, já zkažo, 3. My pantlečke červený,
 po malým ptáčíčko, kolovany bílý.
 abe pro mě jož přeješ, Kamo já vás zanechám,
 abe pro mě jož přeješ kamo já vás zanechám
 na vrany koničko. po malíčké chvíli ?

4. Kamo já je zanechám ?
 Kamarádko, tobě.
 Abes na mě zposměla,
 abes na mě zposměla
 v tvym svobodnym stavě.

Ve pantlečke červený.
Kostelec na Hané 1958,
Ludmila Losíková, 1895.

Volně / ♩ = 80 /

1. Ve pantlečke červený, ko-lo-va-ny, bi-ly,
 kamo vás mám za-ne-chat po ma-li-čké chvíli.

2. A kamo pak jinymo, 3. Zanechám vás, zanechám
 kamarádko tobě, drožečkám pro věnce,
 abes na mně vzpomněla abe na mně vzpomněla
 v tvym svobodnym stavě. v té své svoboděnce.

38. Aj ty ptáčku, sokoličku [15, str.29]

39. Aj te ptáčko, sokoláčko [14, str.75]

Aj te ptáčko, sokoláčko. Pivín, 1956.
 Volně. // =80./ Františka Kohnová, 1878
 Prostějov.

1./ Aj te ptá-čko so-ko-lá-čko, ve-so-ko-li-
 ja-ko no-seš no-vi-ne-čko, že nic ne-mi-
 táš, káš? Ko-vi-ne-čko ta-ko-vó,
 mao-tná, tro-ohle-vó, že još ma-šo
 ka-ma-rád-ko sa-če-pit ma-jó.

2./ Ona sedí za stolečkem jako hrdlíčka,
 nedá sobě s hlavy sčítat sryho věnečka.
 Ten věneček zelený, rozmarýnový,
 te pantlečke kolovazy, još só vbledly.

Ivanovice na Hané 1953,
 Michal Hladký, 1901,
 Stražisko.

Aj ty ptáčku, sokoličku.

Mírně. / $\text{♩} = 80$ /

1./ Aj ty ptáčku so-ko-ličku, výso-ko-li-táš,
 jakó neseš no-vi-nečku, nič mně ne-ki-káš?
 Já tě ne-su noví-nečku veli-ce sma-tná,
 že Andul-ku tvó rozmi-ló dnes čepit bu-dó

dó.

2./ Ona sedí za stolečkem tajak ružička
 a nedá sobě rozplítat sryho věnečka.
 Nic ty sobě nenežiké o svůj věneček,
 šak tě bude pěkně slušet bílé čepček.

40. Co's má milá, co's dělala [15, str.25]

41. Už, už, už, Janiček je muž [15, str.37]

Čechovice 1950,
Anna Konečná, 1880,
Prostějov.

Úloňě / $\text{♩} = 68$ /

1/. Co's má milá co' s dě-la-la, ze's před oltářem,
před Pánem Bohem přísaha - la ?

2/. Něchtěla sem, mosela sem 4/. Včera's bela pod věnečkem
před oltář kjeknót,
rožčěke zaprůt,
mosela sem. a dneška jož se,
sedečko moje,
pod čepčkem.

3/. Včera's bela eště panna 5/. Včera's měla pentlák, věnec,
a dneška jož se,
srdečko moje, bílé čepec.
mladá žena.

Další text z Ivanovic na Hané od Michala Hlaseckého, 1901 ze
Stražiska :

1/. K Ivanovicům je chodniček, 3/. Zapomene, ale těžko,
po něm se točí,
má modry oči,
muj synček. /:kde se obrátí:/
všade teskno.

2/. Toči on se, točit bude, 4/. Všade teskno, na vše strany,
/:iaž na my srdcei/
zapomene. /:iže mám opustit:/
potěšení.

Už, už, už, Janiček je muž.
Kojetín 1958,
Marcela Drbalová, 1920.

Různě / $\text{♩} = 80$ /

1/. Už, už, už, je-ni-ček je muž
a Mařenka jeho žena, už je take sa-če-pe-ná.
Už, už, už, Jani - ček je muž.

2/. Už, už, už, Janiček je muž.
A Mařenka jeho žena,
přikryjem jich peřinama.
Už, už, už, Janiček je muž.

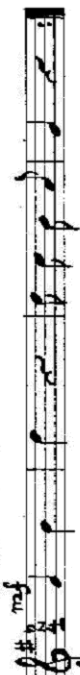
44. Dé, peři na prodé [14, str.85]

Dé, peři na prodé.

Dzbel 1955.

Josefa Novotná 1842.

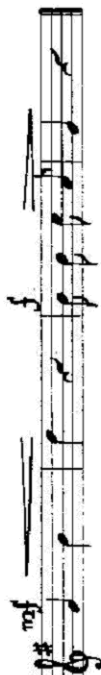
Mírno. / J = 60. /

1 / . Dé, dé, dé, pe-ři na pro- dé.

Má-me to- de lef-ky zbo-ží, ma-tem se to pé-kná le-ží,

hop, hop, hop, pod že-čmá-cho kop.

2 / . Má-me, me,

3 / . Te, to, to,

rádí prodáme.

nech té lakote.

Dé nám za ně tře dokáte,

Necheš-le spávat na seně,

bodeš ještě dost bohaté,

neotrhoj nám na ceně,

hop, hop, hop,

hop, hop, hop,

pod, žentčo, klop.

za zadržánt klop.

4 / . Kop, kop, kop,

pod, žentčo, klop.

Žile nedáš aspoň dokát,

teberem peřeno vodšád.

Poť, poť, poť,

poť a dokát vhod.

5 / . Poť, poť, poť,

na peřeno vhod.

Kolek rožku, toli grožku

hološtas na hlt trožko.

Poť, poť, poť,

poť a hodná vhod.